

*Mer himmel på jord*



**Årsrapport 2015**

**Borg bispedømmeråd**



**DEN NORSKE KIRKE**  
Borg bispedømmeråd

*Jeg sloss og jeg led, gjorde alt for å vinne.  
Da hørte jeg englene synge om fred:  
Legg våpnene ned, det er jul du må finne  
en fred inni hjertet et sted.*

*Himmel på jord.  
En nåde så stor.  
Jeg er'ke alene  
her jeg bor.*

*Hver gang jeg ser opp på min himmel  
så vet jeg at undrenes under er det som har hendt.  
Jeg føler meg trygg for jeg slipper å lete  
nå vet jeg hvor stjernen ble tent.*

*Himmel på jord.  
En nåde så stor.  
Jeg er'ke alene  
her jeg bor.*

Jan Vincent Johansen

**Om tallene:**

*Det er hovedsakelig fire kilder til tallene: SSBs kirkeårsstatistikk 2015, KUDs etatsstatistikk 2015, Kirkerådet 2015 og Borg bispedømmeråd 2015. Analysene er gjennomført prostivis på rene tall.*

## Innholdsfortegnelse

I. Ledernes beretning.....	5
II. Introduksjon til virksomheten og hovedtall .....	7
2.1 Omtale av virksomheten og samfunnsoppdraget .....	7
2.2 Omtale av organisasjonen .....	8
III. Årets aktiviteter og resultater .....	10
3.1.1 Status måloppnåelse .....	10
3.2 Resultater og måloppnåelse strategiske mål. ....	12
3.2.1 Biskopens år.....	14
3.2.2 Hovedmål 1 – Flere deltar i, og opplever gudstjenesten som et trosstyrkende og inkluderende felleskap .....	18
3.2.3 Hovedmål 2 Flere søker dåp, og deltar i trosopplæring.....	24
3.2.4 Hovedmål 3. Den norske kirke er synlig i samfunnet, oppleves relevant og engasjerer seg i menneskers liv.....	30
3.2.5 Hovedmål 4 Flere får lyst til å jobbe i kirka .....	34
3.2.6 Hovedmål 5 Den norske kirke skal være organisert i samsvar med demokratiske prinsipper og verdier .....	39
3.3 Oppdrag i tildelingsbrevet datert 05.02.15 .....	41
3.4 Ressursbruk 2015 .....	42
3.5 Nærmere omtale av virkemiddelbruken .....	46
3.5.1 Visitaser .....	46
3.5.2 Kurs, fagdager og veiledning .....	46
3.5.3 Personalforvaltning .....	47
3.5.4 Kommunikasjon .....	48
3.5.5 Tilskuddsforvaltning .....	48
3.5.5.1 Tildeling kirkelig formål .....	48
3.5.5.2 Tildeling trosopplæring.....	49
3.5.6 Samarbeid og alliansebygging.....	49
IV. Styring og kontroll i virksomheten.....	51
4.1 Styring og kontroll .....	51
4.2 Fellesføringer: Redusere tidstyver i forvaltningen .....	54
4.3 Oppfølging av revisjonsmerknader fra Riksrevisjonen.....	54
V. Vurdering av framtidssutsikter .....	55
VI. Årsregnskap .....	57
6.1 Ledelseskomentar årsregnskapet 2015.....	57

6.2 Prinsippnote årsregnskapet.....	59
6.3 Bevilgningsrapporteringen .....	59
6.4 Artskontorrapportering .....	60
6.5 Note A og B.....	60
6.6 Note 1-8.....	60

## I. Ledernes beretning

### Mer himmel på jord i Borg

Den norske kirke er tilstede i alle lokalsamfunn i Borg bispedømme og er synlig og tilgjengelig for menneskene her; i glede og sorg. I 2015 var det mer enn 620.000 gudstjenestedeltagere, over 1000 konsert- og kulturarrangement med 140.000 deltagere, og over 30.000 barn og unge som deltok på et trosopplæringstiltak i Borg bispedømme. Hele 8.600 frivillige er med i menighetsarbeid.

Den norske kirke i Borg har tre strategiske mål for perioden frem til 2020:

- Flere deltar i og opplever gudstjenesten som et inkluderende og trosstyrkende felleskap.
- Flere søker dåp og trosopplæring.
- Den norske kirke er synlig i samfunnet, oppleves relevant og engasjerer seg i menneskers liv.

Det fastsettes årlig resultatmål. Samlet har vi i 2015 oppnådd 13 av disse resultatmålene, 7 er vi på god vei til å nå, mens 3 ikke er oppnådd. Resultatene viser at utviklings-trendene varierer fra prosti til prosti og at det er mye å hente og lære av hverandre. I en undersøkelse av Norstat viser foreløpige tall at folk opplever gudstjenesten mer inkluderende enn trosstyrkende. Dåpsandelen fortsetter å synke. Det er derfor nødvendig å fortsette satsingen på dåp.

Det er positivt at Den norske kirke i Borg har mange oppslag i lokalaviser, har økt engasjementet for flyktninger og diakonale tiltak og deltagelse i ungdomstiltak øker.

2015 ble preget av flyktningenes krise. Kirker over hele verden mobiliserte for humanitet og nestekjærlighet. Så også i Borg. Da det kom flere titalls mennesker hvert døgn over Svinesund, brøt registrerings-kapasiteten ved

Sarpsborg politistasjon sammen. Da stilte vi i Den norske kirke både kjelleren og kirkestuen i Kurland-kirken til disposisjon, og Østfold Røde Kors mobiliserte frivillige fra hele fylket. Et helt rom ble avsatt til klær og leker og ulltepper. Ute på plenen begynte flyktningebarn og nabobarn å spille fotball. Slike fortellinger er det mange av i Borg bispedømme i 2015.

Borg bispedømme har gjennom arbeidet for mennesker med nedsatt funksjonsevne, utvirket at staten erkjenner at de i henhold til religionsfriheten plikter å legge til rette for at de som er tilskuddsmottagere av offentlige tjenester får praktisere sin religion. Dette gjelder alle grupper, og må også gjelde asylsøkere og flyktninger. Flyktningene er mennesker i livskrise, preget av sterk sorg. Mange av dem er vant til å håndtere dette i religionens fellesskap. Dette må det legges til rette for, slik det f.eks. ble gjort på Ørmen i Fredrikstad. I et samarbeid mellom Røde Kors og Onsøy menighet fikk folk som ønsket det anledning til å delta i gudstjenester.

Det gjør sterkt inntrykk at så mange unge i vårt samfunn lider under et stadig økende prestasjonspress og en forestilling om at yteevne sammenfaller med menneskeverd. Det fører til at en alt for stor del av ungdommen i Borg bispedømme mistrives og utstøtes. Den norske kirke samler omtrent 60 % av alle 14-15-åringene i løpet av konfirmasjonstiden. Vi har et særlig ansvar for å gi disse ungdommene bekreftelse på sitt menneskeverd og skape et rom der nåde og ikke krav gir grunnlag for frihet og livskraft.

Kirkene i Norge, sammen med kirker og kirkelige organisasjoner over hele verden og andre religioner, var en del av den store, globale klimapilegrimsvandringen fra alle verdenshjørner til Paris. Vandringen gikk gjennom Borg bispedømme og fikk god

oppslutning. Samarbeidet med det buddhistiske thai-klosteret i Sørumsdal, skolebarns mobilisering i flere lokalsamfunn og kronprinsesse Mette Marit og kronprinsesse Victorias ledelse av grenseovergangen mellom Norge og Sverige i Søndre Enningdalen i Halden, var noen av høydepunktene.

I offentligheten ble året preget av kirkevalget og spørsmålet om vigselsturgi for likekjønnet ekteskap. Målet om økt debatt og deltakelse ble nådd. Valgdeltakelsen økte fra 9 til 14 %.

Den norske kirkes mangfold viser seg også i de mange organisasjoner og beslutningsorganer kirken rommer. I 2015 har det vært lagt ned betydelig arbeid for å få ulike aktører til å samhandle i større grad. Forankringen av en felles strategi for Den norske kirke i Borg har vært viktig i dette arbeidet. Vi opplever at strategiene er samlende og at de strategiske målene motiverer og inspirerer.

2015 var et år preget av virksomhetsoverdragelse og arbeidet med ny kirkeordning. Bispedømmerådet har sammen med menighetsråd og fellesråd lagt ned et stort arbeid i høringer og prosesser. Samtidig har det skjedd to store endringer i presterollen i 2015: Prestens boplikt – eller plikt til å bo i sognet eller tjenestedistriktet man tjenestegjør i - oppheves, og prestens særlige uavhengige stilling i henhold til arbeidsmiljøloven oppheves og prestskapet går over til samme arbeidstidsregime som andre ansatte i kirken. Prestenes omstillingsevne og prostenes endringsledelse har blitt satt på prøve. Den har de bestått. Samtidig ser vi at budsjetttrammene ikke er dimensjonert for endringene. Det er en stigende bekymring at ressursene ikke

samsvarer med behovene, og at vi derfor ikke har kapasitet til å utvikle virksomheten i tråd med de store mulighetene vi har i lokalsamfunnet. Det betyr at vi både må søke å utvide ressursrammen og arbeide enda smartere enn det vi allerede gjør i dag.

Borg bispedømme har utlyst og besatt 13 stillinger i 2015. Vi er glade for å få nye og godt kvalifiserte medarbeidere. Vi ser at det er relativt få søkere til de ledige stillingene; og færre desto lengre vi kommer fra Oslogryta. Vår vurdering er at det fortsatt må arbeides for å øke rekrutteringen til teologistudiet og at det også arbeides for å motivere prester og teologiske kandidater som ikke er i aktiv prestetjeneste til på nytt å søke prestestillinger i Den norske kirke. God og tett oppfølging fra prostene gjennom medarbeidersamtaler, tilbud om ABV og åndelig veiledning og tilbud om seniorkurs er andre tiltak bispedømmet prioriterer.

Årsrapporten viser et godt arbeidsår for Den norske kirke i Borg i 2015. Den norske kirkes visjon er «Mer himmel på jorda». Måtte det bli slik også i 2016, at mange mennesker får et glimt av himmel gjennom forkynnelse av den korsfestede og oppstandne Jesus Kristus i ord og handling.

  
Karin Elin Berg  
leder  
Borg bispedømmeråd

  
Atle Sommerfeldt  
biskop i Borg



## II. Introduksjon til virksomheten og hovedtall

### 2.1 Omtale av virksomheten og samfunnsoppdraget

Borg biskop og bispedømmeråd er den regionale ledelse for Den norske kirke i Borg bispedømme. Borg bispedømmeråd er det demokratiske organ som leder arbeidet i Borg bispedømme. Bispedømmerådets hovedoppgave er å ha sin oppmerksomhet henvendt mot alt som kan vekke og nære det kristelige liv i menighetene. Bispedømmerådet skal fremme samarbeidet mellom det enkelte menighetsråd og andre lokale arbeidsgrupper innen bispedømmet. Bispedømmerådet ansetter prestene.

Hovedmålet for bevilgningene over statsbudsjettet er å støtte opp under Den norske kirke i samsvar med Grunnloven § 16.

« Alle Indvaanere av Riget have fri Religionsøvelse. Den norske Kirke, en evangelisk-luthersk Kirke, forbliver Norges Folkekirke og understøttes som sådan af Staten..... »

Fra dette hovedmålet er det utledet følgende mål:

- Den norske kirke skal være en landsdekkende, lokalt forankret kirke.
- Den norske kirke skal ha en oppslutning som bekrefter dens karakter som folkekirke.
- Den norske kirke skal formidle evangelisk-luthersk tro og tradisjon og tilby trosopplæring til alle barn.
- Den norske kirke skal være organisert i samsvar med demokratiske prinsipper og verdier.

Borg bispedømmeråd har ut fra de fire hovedmålene, resultatmål for Den norske kirke, strategiplan for Den norske kirke i Borg, samt særskilte prioriteringer omtalt i tildelingsbrevet av 05.02.2015 utviklet fem strategiske mål og 23 resultatmål for sin virksomhet i 2015.

#### Borg bispedømmeråd 2012-2015



*Fra venstre; Runar Godø, Bjørn Solberg (leder), Arne Leon Risholm, stiftsdirektør Per Johan Bjerkeli (ikke medlem av BDR), Andreas Aarflot, Anne Gangnes Kleiven, Erling Birkedal, Anne Brun Andersen, biskop Atle Sommerfeldt, Jofrid Trandem Myhre., Frøydis Indgjerdingen var ikke til stede da bildet ble tatt.*

Bispedømmerådet består av ni valgte medlemmer pluss biskop og har stiftsdirektør som daglig leder.

Ungdomsrådet i Borg har seks valgte medlemmer og to vara.

Borg bispedømmeråd samarbeider formelt med Borg kirkevergelag, Kirkens Bymisjon, Kirkens Nødhjelp, Kirkens SOS, Kirkens Familievern, Norges KFUK- KFUM, Norsk kirke i Utlandet, IKO – Kirkelig Pedagogisk Senter og Samarbeidsrådet for Menighet og Misjon (Areopagos, Den Norske Israelmisjon, Det Norske Misjonsselskap, HimalPartner, Misjonsalliansen, Normisjon og Stefanusalliansen).

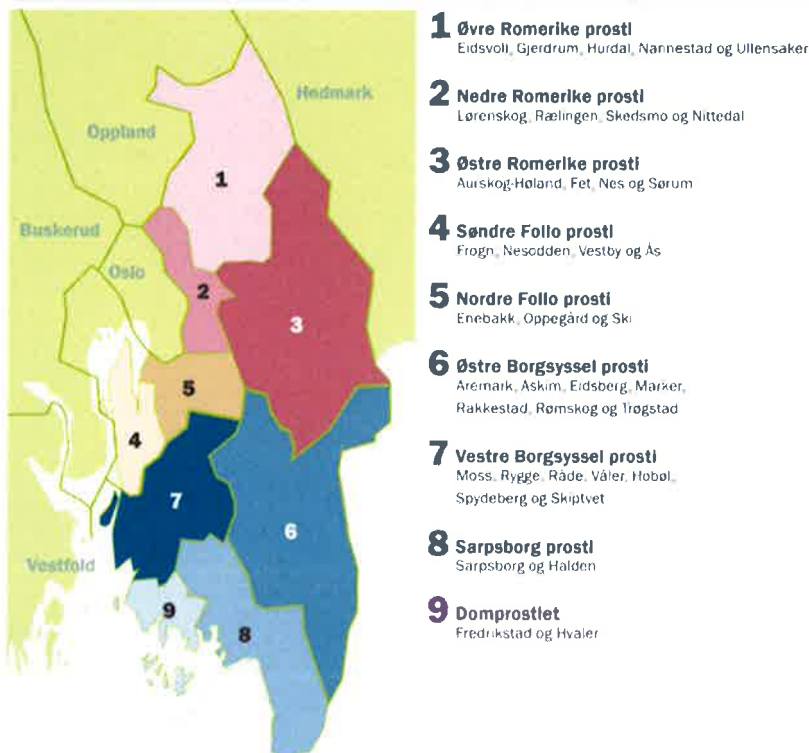
## 2.2 Omtale av organisasjonen

Borg bispedømmeråd hadde ved utgangen av året 149 årsverk fordelt på 137,4 prester og 12,6 årsverk i administrasjonen. Prostene og administrasjonens ledergruppe utgjør bispedømmets daglige ledelse. Biskopen leder prostene og prestedtjenesten. Prostene er som hovedregel medlem i kirkelige fellesråd og styrer prestedtjenesten i prostiet. Stiftsdirektøren leder administrasjonen. Det praktiseres delt ledelse mellom stiftsdirektør og biskop av seksjon Kirke og samfunn for å sikre god samhandling mellom prostene og kirkefagseksjonen. Administrasjonen holder til i Fredrikstad.



*Fra venstre: Stiftsdirektør Per Johan Bjerkeli, prost Bjarne Olaf Weider, prost Elisabeth Yrwing Guthus, prost Trond Tveit Selvik, prost Sven Holmsen, biskop Atle Sommerfeldt, domprost Knut Erling Johansen, prost Hege Fagermoen, prost Liv Krohn-Hansen, prost Kari Mangrud Alvsvåg, økonomisjef Anne Sofie Rosenvinge, prost Torstein Lalim og personalsjef Ørnulf Elseth.*

### Borg bispedømme



*Illustrasjonen viser Borg bispedømme, med oversikt over prostiene og fellesrådene.*

*Grafikk: Tor Ljønes*



## Organisasjonsstruktur

Prosti	Antall sokn	Medlemmer i Dnk 2015	Antall innbyggere 2015
Domprostiet	11	59 708	83 478
Sarpsborg	16	60 758	85 222
Vestre Borgeysssel	13	53 766	75 043
Østre Borgeysssel	16	34 588	46 124
Søndre Follo	12	47 195	70 042
Nordre Follo	9	47 902	67 923
Nedre Romerike	9	84 893	129 173
Østre Romerike	16	50 659	65 514
Øvre Romerike	14	58 392	79 427
<b>Borg</b>	<b>116</b>	<b>497 861</b>	<b>701 946</b>

SSB-statistikk pr. 31.12.2014, medlemstall per 31.12.2015.

## Volumtall

Volumtall sum Borg	2012	2013	2014	2015
Antall døpte	4 408	4 190	4 176	3 901
Antall konfirmerte	5 190	5 091	5 034	5 027
Antall kirkelige vigsler	990	978	940	887
Antall kirkelige gravferder	4 647	4 688	4 732	4 732
Antall gudstj. søn- og helligdag	4 884	4 982	4 893	4 810
Deltakere på gudstj. søn. & helligdag	486 268	484 523	483 184	470 909
Antall gudstjenester totalt	6 378	6 494	6 458	6 359
Deltakere på gudstjenester totalt	618 049	621 218	625 966	612 514

SSB og Kirkerådet 2015

## Tabell for nøkkeltall

Nøkkeltall for årsregnskapet	2013	2014	2015
Antall årsverk	150	150,4	149
- Herav prestatetjeneste	136	136,4	137,4
Samlet tildeling post 01	103 863 000	107 713 000	111 914 000
Utnyttelsesgrad post 01	103,2 %	103,4 %	99,9% *
Driftsutgifter	11 285 711	11 213 896	11 543 332
Andel lønn brukt i prestatetjenesten	81,5%	81,4%	89,7 %
Lønn og godtgjøring per årsverk	639 507	665 691	672 975

Etatsstatistikken og tall fra KUD av feb. 2016

Nøkkeltall for 2015 er i henhold til tilsendt oversikt fra Kulturdepartementet. I 2015 er NAV-refusjoner ført som utgiftsreduksjon på post 01 og det er benyttet annen utregning av nøkkeltall, tallene er derfor ikke sammenlignbare for årene før.

\* Kulturdepartementet har valgt en annen beregningsmodell for utnyttelsesgrad i 2015 enn den som er fastsatt av DFØ.

### III. Årets aktiviteter og resultater

#### 3.1.1 Status måloppnåelse

Beskrivelse av fargekoder: grønn: Mål oppnådd, gul: På god vei, mål ikke oppnådd men en helhetsvurdering basert på prostivise vurderinger og historiske trender tilsier at status er stabil eller i positiv utvikling. Rødt: Mål ikke oppnådd, negativ utvikling. I tillegg til kirkemøtets resultatmål har Borg definert en del egne resultatmål og indikatorer.

Strategimål	Resultatmål fra årsplan 2015	Resultat
<b>1. Flere deltar i og opplever gudstjenesten som et inkluderende og trosstyrkende felleskap</b>	1. a. Øke gjennomsnittlig gudstjenestedeltakelse på søn- og helligdager til 100	97,9, en nedgang på -0.9 prosent, tre prostier har en positiv utvikling
	1.b. Gudstjenestetilbudet holdes stabilt	6359 gudstjenester total, en nedgang på 1.5 prosent, to prostier har en positiv utvikling
	1.c Flere velger kirkelige vigslar	887, en nedgang på 5,6 %, to prostier har en positiv utvikling
	1.d. Oppslutningen om kirkelig gravferd holdes oppe. (89,9%)	Ingen endring, 4732 kirkelige gravferder
	1.e. Medlemmer skal oppleve kirkemusikken som berikende i gudstjenestene	Føreløpige tall viser at 39 % at kirkemusikken beriker gudstjenesten i svært stor grad. 27 % opplever at den beriker i stor grad.
	1.f Flere menigheter inkluderer samisk språk i gudstjenestelivet	Sokn i fire prostier har inkludert samisk i gudstjenester i 2015.
	1.g. Alle menighetene har tilbud til mennesker som trenger bistand for å kunne delta i gudstjenestene.	Usikker rapportering, men føreløpige tall i en Norstat omnibus viser at 44% av de spurte opplever gudstjenesten som inkluderende i stor eller svært stor grad.
	1.h Flere menigheter er engasjert i ytre-misjon.	95 menigheter melder om 135 prosjekter. (I 2014: 97 menigheter med 137 prosjekter)
<b>2. Flere søker dåp og deltar i trosopplæring</b>	2. 75% av medlemmer og tilhørige er døpt i aldersgruppen 1-5 år.	74,2 % av tilhørende i aldersklassene 1-5 år, nedgang på 0,8 prosentpoeng, to prostier har framgang
	2.b Omfanget i trosopplæringstilbudet holdes stabilt på 2013 nivå (240 timer i gj.snitt)	Gjennomsnittlig antall er 229,5 timer, fortsatt over landsgjennomsnittet. Grønt fordi utviklingen er ønsket.
	2.c Oppslutning om trosopplæringstiltakene øker opp mot landsgjennomsnittet: 4-årsbok, tårnagent, Lysvåken, Etter konfirmasjon.	4-årsbok- øker til 40 % i Borg- 49 % nasjonalt. Tårnagent øker til 23 % i Borg, nasjonalt 27 %, Lysvåken øker til 20 %, nasjonalt 25 %. Etter konfirmasjon øker til 13%, nasjonalt 15%
	2.d . Opprettholde oppslutning om konfirmasjon på 2013 nivå (80%)	Nedgang fra 84 % til 83%

<b>3 Den norske kirke er synlig i samfunnet, oppleves relevant og engasjerer seg i menneskers liv</b>	3.a. 1.Andel av menighetene som har formelle avtaler om diakonale tiltak med kommunene øker. 3.a.2 Øke antall menigheter som har vedtatt diakoniplan	Det er flere menigheter som har formelle avtaler med kommunen om diakonale tiltak. En økning på 4
	3.b Kirken er mer synlig i samfunnet. Antall menigheter som tar i bruk kirkenettet, antall brukere og økter på kirken.no/borg, antall positive redaksjonelle oppslag i medier i Borg	20 Menigheter i 10 fellesråd har nå kjøpt det nye kirkenettet. Nettsiden: Økter: 23 026 Brukere: 10 502. Redaksjonelle oppslag: 5600, ikke alle relevante, men flertallet av relevante er positive.
	3.c 25 flere menigheter blir grønne menigheter	Fem nye menigheter, totalt 53, best nasjonalt. Positiv utvikling.
	3.e Utvikle arenaer for religionsdialog mellom Dnk og moskeer/andre religiøse	Flere arenaer for religionsdialog er etablert i løpet av 2015
	3.f etablere flere ungdomsarenaer	Ungdomsgudstjenester 5 % økning, antall tilbud ungdomsklubb 16-25 år 31,7% økning, antall tilbud lederkurs 30 % økning.
	3.g Flertall av menighetene i Borg har tiltak for asylsøkere eller bosatte flyktninger	Totalt en økning på 34 %, alle prostier har, men ikke et flertall av menighetene.
<b>4 (fra kirkemøtet) Flere får lyst til å jobbe i kirka</b>	4. Rekrutteringen til vigslede stillinger styrkes	En økning fra fem til sju vigslinger
	4.b 2 % av medlemmene engasjerer seg i frivillig tjeneste i kirka.	Andel frivillige av medlemmer totalt har økt med 7,4 %, til 1,73 % av medlemmene totalt. Trosopplæringen en nedgang på 14 % i forhold til antall deltakere
<b>5 Den norske kirke skal være organisert i samsvar med demokratiske prinsipper og verdier</b>	5. a Øke valgdeltakelse til både menighetsråd og bispedømmeråd	Økning på 5 prosentpoeng en økning fra 9 % til 14 %
	5. b Lik representasjon av kvinner og menn i valgte råd	For BDR- seks kvinner og en mann Menighetsrådene: 60 % kvinner og 40 % menn, med store lokale variasjoner. 8 menighetsråd har kun representanter med et kjønn.
	5. c Ingen ansatte har sluttet på grunn av dårlig prosess	Ingen har sluttet pga. dårlig prosess, så langt vi er kjent med.

KUD Etatsstatistikk 2015, SSBs kirkeårsstatistikk 2015, Borg bispedømmeråd 2015

### **3.2 Resultater og måloppnåelse strategiske mål.**

Borg bispedømmeråd vedtok februar 2015 strategiplanen for Den norske kirke i Borg. Den bygger videre på- og konkretiserer mål fra storting og kirkemøtet.

#### **Strategimål 1. Flere deltar i og opplever gudstjenesten som et inkluderende og trosstyrkende felleskap**

Flere deltar i gudstjenester utenom søn. og helligdager, en liten økning fra 2014, men en stor økning fra 2011. På søndag og helligdager er antall deltakere stabilt over tid, men viser en nedgang fra 2014-2015. Det er store variasjoner mellom prostiene. Sarpsborg, Nordre Follo og Østre Romerike har en økning i gjennomsnittlig deltakere, mens de øvrige prostiene har en nedgang. I en undersøkelse Norstat gjør på oppdrag fra Borg BDR viser foreløpige tall at flertallet av deltakerne opplever gudstjenesten som inkluderende i stor grad eller svært stor grad (64 %), mens deltakerne er delt akkurat på midten når det gjelder opplevelsen av om gudstjenesten er trosstyrkende eller ikke.

#### **Strategimål 2. Flere søker dåp og deltar i trosopplæring**

Dåpstallene for Borg viser en nedgang på 6.6 %. Andelen døpte av medlemmer og tilhørige har en liten nedgang på 0.8% og kan være en indikasjon på at nedgangen er i ferd med å stoppe. Det er små variasjoner mellom prostiene når det gjelder andel døpte av tilhørige og medlemmer, mens det er betydelige variasjoner når det gjelder antall dåp. Utviklingen på deltakelse i trosopplæringen er positiv på alle tiltak, samtlige viser en økning i deltakelse.

#### **Strategimål 3. Den norske kirke er synlig i samfunnet, oppleves relevant og engasjerer seg i menneskers liv.**

Den norske kirke i Borg er synlig både i lokalaviser og også i økende grad på nett og i sosiale medier. Diakoniengasjementet er stabilt, men blir mer strategisk og foregår i økende grad i samhandling med andre organisasjoner og kommuner. Den norske kirke har økt sitt engasjement på arenaer for religionsdialog, for flyktninger og for mennesker med funksjonshemming. Rapporteringen på dette området har en del svakheter og må utvikles videre. Ungdomsarbeidet foregår på stadig flere arenaer og engasjerer stadig flere ungdommer.

#### **Hovedmål 4. Flere får lyst til å jobbe i kirka**

I Borg ble det ordinert 5 prester og viglet en kantor og kateket. Det er en økning i ordinasjoer fra 1 til 5. Det er en nedgang i vigsling av kantorer fra 2 til 1. Det samme gjelder visling til kateket.

Antallet frivillige økte totalt, men viser variasjoner på de ulike aktivitetene. Det jobbes målrettet med rekruttering.

#### **Hovedmål 5 Den norske kirke skal være organisert i samsvar med demokratiske prinsipper og verdier**

I Borg øke valgdeltakelsen, men representasjonen mellom kvinner og menn i bispedømmerådet er ikke lik.



### 3.2.1 Biskopens år

#### Biskopens år

Biskopen hadde sju visitaser i 2015.



#### Uke 5: Strømmen sokn (Nedre Romerike prosti)

«I møte med nye utfordringer må vi utvikle vår solidariske hukommelse, ikke minst de tragiske følger fordommer mot dem som er annerledes enn majoriteten kan få. I løpet av visitasuken ble den internasjonale Holocaustdagen markert. Tidligere sokneprest i Strømmen Peder Scheie opplevde konsentrasjonsleirenes grusomheter som straff for sin motstand mot nazistaten. Thor Sørheim minnet oss i diktet «Snublestein» om John Davidsen: «Han var jødegutten fra Strømmen som døde i gasskammeret 1. desember 1942. Vi må aldri glemme John Davidsen fra 2010 Strømmen».



#### Uke 11: Sørum, Blaker og Frogner sokn (Østre Romerike prosti)

«I årene fremover påhviler det Den norske kirke som den største religiøse aktøren i lokalsamfunnet et særlig ansvar til relasjonsbygging med foreninger og trossamfunn der mennesker av annen kultur og religion møtes og organiserer seg, noe vi fikk bekreftet ved besøket i det buddhistiske Watthai-tempelet på Frogner. Et synlig uttrykk for dette kan være å legge til rette for inter-religiøs deltagelse i pilegrimsvandringen for klimarettferdighet med vandring fra buddhisttempelet til Frogner kirke».



#### Uke 19: Ås, Kroer og Nordby sokn (Søndre Follo prosti)

«I følge Ungdata-undersøkelsen sliter en av fem ungdomsskoleelever med depresjoner. Det var oppmuntrende å høre at ung helse blir en satsning fremover for å videreutvikle kirken som et sted der ungdom som på ulikt vis sliter med livene sine kan finne sin plass og utrustes og myndiggjøres til tjeneste i kirke og samfunn».



**Uke 22: Eidsberg, Mysen, Trømborg og Hærland sokn (Østre Borgevyssele prosti)**

«Smaalensmessen, som vi fikk feire i Mysen kirke, er utviklet med elementer av lokale folketoner og folkedans, og er et fremragende eksempel på hvordan lokal kultur og involvering av lokale kulturaktører er med å gjøre gudstjenesten både stedegeu og relevant».



**Uke 37: Drøbak og Frogn sokn (Søndre Follo prosti)**

«Som verdens eneste Friby for avistegnere har Drøbak stolte tradisjoner med å inkludere mennesker med beskyttelsesbehov. Det var sterkt å være med på åpningen av utstillingen «Barn i krig» på Avistegnernes Hus. De svært dyrekjøpte erfaringene som tegningene fra over 50 land så inntryksfullt formidler, minner oss om at vi er én menneskehet som har ansvar for hverandre».



**Uke 43: Eidsvoll, Råholt, Feiring og Langset sokn (Øvre Romerike prosti)**

«Skolen og barnehagene er en tradisjonell arena for samarbeid mellom skole og kirke i lokalsamfunnet og står sentralt i møte med barn og unges oppvekstmiljø. Det er lange tradisjoner med et gjensidig og respektfullt samarbeid mellom skole og kirke. Vi fikk et flott eksempel på dette samarbeidet da Feiring skole var med på morgengudstjeneste i kirken på onsdag».



### Uke 43: Moss sokn (Vestre Borgevangelisteprest)



«Det var spennende å være med under dialogkvelden i Moss kirke med forfatter Jon Michelet og Lise Bjørne Linnert, og samtale om forholdet mellom kirke, kultur og samfunn. I sin innledning gav Linnert et viktig perspektiv på kulturen som en del av kirkens kjerneoppdrag: «En modig kirke er en kirke som også tør å ta tak i det som utfordrer troen, som tør å invitere inn det som er ubehagelig, det som er uforståelig, det som provoserer (...). Slik kan man si at våre kunstuttrykk kan være vitnesbyrd om hva det vil si å være menneske. De er som tegn på vår eksistens».

I tillegg var biskopen på institusjonsvisitas (fengsel, asylmottak, Krisesenter) i Indre Østfold 17.september.

Borg biskop har følgende nasjonalkirkelige verv: Styret i Stiftelsen Diakonhjemmet, Teologisk Nemd og Kontaktforum med Humanetisk Forbund

### Vigslinger og ordinasjoner i 2015

Dato	Sted	Ordinand
11.januar	Greåker kirke	Ingrid B. Melve ordinert til tjeneste som vikarprest i Greåker sokn i Sarpborg prosti.
8. mars	Fenstad kirke	Lilly Rene Lauten ordinert til tjeneste som kapellan i Råholt sokn i Øvre Romerike prosti.
21.juni	Nordby kirke	Timea Bakay Holby vigslet til tjeneste som kateket i Nordby sokn i Søndre Follo prosti.
9. august	Glemmen kirke	Karen Marie Lereim Sævareid ordinert til tjeneste som vikarprest i Søndre Aker prosti i Oslo bispedømme.
9.august	Glemmen kirke	Morgan Berg ordinert til tjeneste som kapellan i Spjelkavik sokn i Nordre Sunnmøre prosti i Møre bispedømme.
18.oktober	Ås kirke	Kristine Bekken Aschim ordinert til tjeneste som vikarprest i Nesodden sokn i Søndre Follo prosti.
15.november	Ullensaker kirke	Wollert Krohn-Hansen vigslet til tjeneste som kantor i Ullensaker kirke i Øvre Romerike prosti.

### Biskopens fagdager i 2015

Dato	Faggruppe	Biskopens tema
Januar	Nyttårssamlinger for prestene	«Presten som lokalsamfunnets fremst symbolbærer»
21.januar	Fagdag for kantorer og kirkemusikere	«Haugebevegelsens folkemusikk som inter-religiøst kommunikasjonsmedium»
24.mars	Fagdag for institusjonsprester	«Refleksjoner om prestedtjenesten i en fler-religiøs kontekst»
15.oktober	Fagdag for kateketer, menighetspedagoger, etc.	«Det hellige rom i folkekirkens trosopplæring»
12.november	Fagdag for diakoner	«Kirken i møte med flyktninger. Ansvar, motivasjon og strategi»
1.desember	Fagdag for arbeidsveiledere	«Hvordan drive ABV når arbeidsbetingelsene i kirken endres?»

## Biskopens deltagelse på arrangementer

I tillegg til deltagelse med preken ved fire gudstjenester i Domkirken og heldags prostibesøk i prostiene, nevnes følgende:

Dato	Sted	Anledning
14.-15.januar	Sarpsborg	Foredrag Østfoldkonferansen
19. januar	Fredrikstad	Panel om ytringsfrihet, Litteraturhuset
3.februar	Fredrikstad	Konsultasjon med biskoper, fylkesmenn og fylkesleger i Vikensamarbeidet om åndelige behov for pasienter
7.-8. februar	Hurdal	Spark-VM og gudstjeneste
26.februar – 2.mars	Det hellige land	Konsultasjon mellom Borg bispedømmeråd og ELCJHL Church Council i Betlehem
3.mars	Domkirken	Kjellerkveld Panelsamtale: Hvor går kirken?
5.mars	Ullensaker kirkeakademi	Debattmøte: «Religionens gjenkomst i det offentlige rom»
7.mars	Ås arbeidskirke	25-årsjubileum for «Tro og lys»-gudstjenestene
8. mars	Fet	Gudstjeneste
14.mars	Fredrikstad	St.Birgitta katolske kirkes 25-årsjubileum
21.mars	Sauevika	Ungdomstinget
25.mars	Sarpsborg	Foredrag Filosoficafé på Glenghuset: «Jesus som handlingsfilosof»
19.april	Fredrikstad	Konferansier avslutningskonserten Mozartfestivalen
22.-23.april	Tallinn	Bispevigsel
27. april	Oslo	Panel Kirkens Arbeidsgiverorganisasjon
1.mai	Ørje/Askim	1.mai-appell på Folkets Hus i Askim og 1.maigudstjeneste i Ørje kirke
11.mai	Eidsvoll	KIFO-konferanse, paneldebatt
5.-8. mai	Solgården	Gudstjeneste 40 årsjubileum
1.juni	Oslo	Representantskapsmøte, Det Norske Bibelselskap
5. juni	Strømstad	Foredrag Fylkesmannens ansatte om flyktningepolitikk
14.juni	Tjellholmen	Gudstjeneste Østfold KFUK-KFUMs 125-årsjubileum
20.juni	Halden	Metodistkirkens årskonferanse
28. juli	Sarpsborg	Foredrag om dialog
29. juli	Sarpsborg	Gudstjeneste Olsok
13. august	Frogner	Klimapilegrim Buddhistempele-Frogner kirke
22.-23.august	Halden/Strømstad	Pilegrimsvandring for klimarettferdighet, med gudstjeneste i Strømstad kirke
27. august	Trandum	Besøk asylmottak
27.august	Nittedal	Grunnsteinsnedleggelse, Rotnes kirke
28.august	Teologisk Fakultet	Studentdebatt: «Politikk og kristendom»
29.august	Nesodden	Foredrag, menighetsweekend
1.september	Sarpsborg	Innlegg ved stiftelsesmøtet av Dialogforum Østfold
6.september	Århus, Danmark	Bispevigsel
19.september	Teologisk Fakultet	Panelsamtale om 22/7
19.- 20. september	Tistedal kirke	Foredrag og gudstjeneste Tistedal kirkes 150-årsjubileum
23.september	Hurdal	Foredrag Nordisk nettverkskonferanse
24.september	Lillestrøm	Gudstjeneste stiftsdag for Borg bispedømme
9. oktober	Fredrikstad	Panelsamtale Hovlandfestivalen Messe under regnbuen
25.oktober	Moss kirke	Ich Ruf Zu Dir – Refleksjon
8. november	Oslo	Den gresk-ortodokse Maria Bebudelses menighet, 50-årsjubileum
13.november	Råde	Besøk og omvisning på Råde mottakssenter
15.desember	Sarpsborg	Avskjedsmarkering for fylkesmann Anne Enger
20. desember	Sarpsborg	Panelsamtale Jul i Dialogforum Sarpsborg

### 3.2.2 Hovedmål 1 – Flere deltar i, og opplever gudstjenesten som et trosstyrkende og inkluderende felleskap

#### Status resultatmål 1.a: Øke gjennomsnittlig gudstjenestedeltakelse på søn- og helligdager til 100

Antall deltakere per gudstjeneste på søn- og helligdager reduseres fra 98,8 i 2014, til 97,9 i 2015.

Totalt antall gudstjenestedeltakere på søn- og helligdager har gått ned med 12.275 deltakere i 2015, til 470.909.

#### Status resultatmål 1.b Gudstjenestetilbudet holdes stabilt

Antall gudstjenester på søn- og helligdager er redusert med 83 fra 2014 (4893) til 2015 (4810).

#### Nøkkeltall resultatmål 1. a og 1 b

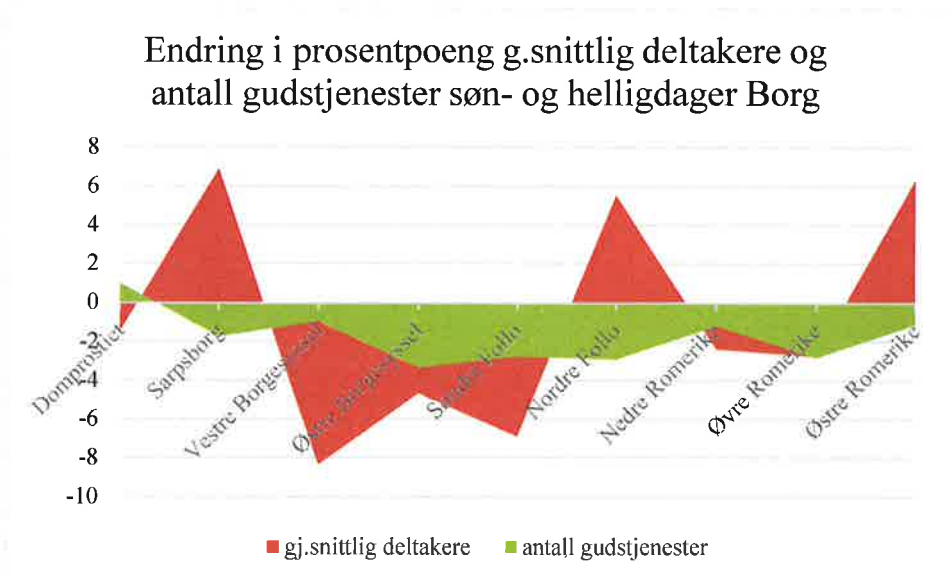
ANTALL GUDSTJENESTEDELTAkere PER GUDSTJENESTE SØN-OG HELLIGDAGER PR PROSTI	Antall gudstjenestedeltakere pr. gudstjeneste søn- og helligdag				% endr. 2014-2015
	2012	2013	2014	2015	
Domprostiet	105,3	99,2	99,8	98,3	-1,5
Sarpsborg	85,2	81,7	81,8	87,5	6,9
Vestre Borge syssel	105,7	102,4	108,4	99,4	-8,3
Østre Borge syssel	96,2	86,0	95,4	90,9	-4,7
Søndre Follo	96,3	90,9	104,5	97,3	-6,9
Nordre Follo	116,6	116,4	104,2	110,0	5,5
Nedre Romerike	109,7	109,8	112,9	110,2	-2,4
Øvre Romerike	93,9	97,8	95,7	93,0	-2,8
Østre Romerike	93,2	93,9	91,5	97,3	6,3
<b>Sum Borg</b>	<b>99,6</b>	<b>97,3</b>	<b>98,8</b>	<b>97,9</b>	<b>-0,9</b>

Antall Gudstjenester Søn- & h.dag	Antall gudstjenester på søn- og helligdag				% endring 2014-2015
	2012	2013	2014	2015	
Domprostiet	596	617	591	597	1,0
Sarpsborg	696	705	687	675	-1,7
Vestre Borge syssel	504	509	516	511	-1,0
Østre Borge syssel	469	474	478	462	-3,3
Søndre Follo	417	441	433	421	-2,8
Nordre Follo	446	481	479	465	-2,9
Nedre Romerike	581	601	580	573	-1,2
Øvre Romerike	624	616	599	582	-2,8
Østre Romerike	551	538	530	524	-1,1
<b>Sum Borg</b>	<b>4 884</b>	<b>4 982</b>	<b>4 893</b>	<b>4 810</b>	<b>-1,7</b>

## Analyse

Etter toppåret 2011 (102,3) har gjennomsnittlig antall gudstjenestedeltakere på søn- og helligdager holdt seg relativt stabilt. Oppslutningen i 2015 er svakere enn i 2014 (98,8), men bedre enn 2013 (97,3). Vi ser at selv om den gjennomsnittlig deltakelse holder seg relativt stabil på søn- og helligdager, går antallet gudstjenestebesøkende ned i 2015 med - 2,5 % (12.275 deltakere).

Deler av tilbakegangen kan forklares med en tilsvarende reduksjon på 83 (-1,7%) i antall gudstjenester på søn- og helligdager. De siste fem år har gjennomsnittlig reduksjon i antall gudstjenester på søn- og helligdager vært 86 per år.



Vi har de siste årene sett en utvikling med flere fellesgudstjenester for bedre ressursutnyttelse. Dette begrunnes på den ene siden i strategiske vurderinger med fellesgudstjenester i forbindelse med trosopplæringen og samarbeid om større prosjektet ved høytider og i ferie. På den annen side fremholder flere av prostene at stram økonomi og innsparingskrav bidrar til reduksjonen i antall gudstjenester i 2015. Nedgangen kan altså dels begrunnes i strategiske og bevisste valg, dels i en ikke-ønsket reduksjon i gudstjenestetilbudet på grunn av kapasitetsmessige hensyn.

Gjennomsnittlig deltakelse på gudstjenester utenom søn- og helligdager viser imidlertid framgang (0,2 % fra 2014 til 2015). I et femårsperspektiv (2011-2015) er økningen markant: Fra 83 deltakere på gudstjenester utenom søn- og helligdager i 2011 til 91,4 i 2015. Antallet gudstjenester utenom søn- og helligdager har holdt seg relativt stabil i 5-årsperioden, på i overkant av 1500 på årsbasis. Flere proster kommenterer at det er grunn til å tro at det har skjedd en forskyvning fra søndags- til lørdagskonfirmasjonsgudstjenester. Flere ønsker nå å feire konfirmasjon på lørdager. Dette påvirker også forholdet mellom

## Hollænderseilasgudstjeneste

Son kulturkirke ønsker å være en kulturarena og «sjømannskirke». I Son er det en århundrelang sjøfartstradisjon, og et utpreget maritimt miljø. Soon Seilforening arrangerer hvert år Norges nest største regatta, på vegne av Kongelig Norsk Seilforening. Denne stolte tradisjonen ville vi knytte til vår nye kulturkirke.

Etter kontakt med seilforeningen fikk vi benytte navnet, slik at gudstjenesten fremsto som en del av det offisielle programmet. Seilforeningen sendte ut informasjon om gudstjenesten til alle seilerne. I gudstjenesten fikk vi med ordfører, og styreleder i seilforeningen gav en kort historisk innføring i Hollænder-historien. Organisten hadde med seg et stort mannskor som sang shantyer og religiøse sanger med hav og seil.

Bort i mot hundre mennesker deltok på gudstjenesten, men potensialet er mye større! Både ordfører og styreleder uttrykte ønske om at dette skal bli en tradisjon.

gudstjenestedeltakelsen på søn- og helligdager i forhold til gudstjenester på andre dager, som i 2015 øker med 3,0 % sammenlignet med gjennomsnitt siste 5 år.

Nedgang i gudstjenestedeltakelse kan ikke bare forklares med redusert gudstjenestefrekvens. Men justerer vi for gudstjenestefrekvens blir nedgangen mindre- 0,8 %. Beregninger viser at den gjennomsnittlige deltakelsen i gudstjenester søn- og helligdager hadde størst nedgang i julaftensgudstjenester og konfirmasjonsgudstjenester. Det pågår et bevisst arbeid for å utvikle et involverende gudstjenesteliv, der ikke minst antall dåp, tiltak i trosopplæringen, jule- og konfirmasjonsgudstjenester og samarbeid med lokale lag, foreninger og aktører om det alminnelige gudstjenestelivet, er viktige faktorer (se suksesshistorie om Hollendærseilasgudstjenesten).

Innenfor hovedtallene ser vi betydelige forskjeller mellom prostiene når det gjelder oppslutningen om gudstjenestene på søn- og helligdager. Sarpsborg (6,9 %), Nordre Follo (5,5 %) og Østre Romerike (6,3 %) opplever en betydelig økning i deltakelsen. I Sarpsborg prosti var det i 2015 svært god oppslutning på 350-årsjubileumsgudstjenesten for Halden by og på julaftensgudstjenestene. I Nordre Follo erfarer sokn som satser bevisst på tilbud for barn i og under gudstjenesten og større involvering av sang- og musikk-krefter økt oppslutning. I Østre Romerike melder prostene at økningen i deltakelse kommer i de sokn der menighetene har fått fast ansatte prester. Perioder mer vakansestyling og vikariater har opphørt.

Vestre Borge syssel (- 8,3 %), Østre Borge syssel (- 4,7 %), Søndre Follo (- 6,9 %) og Øvre Romerike (- 5,5%) opplever størst tilbakegang. Prosten i Østre Borge syssel kommenterer at blant annet nedgangen i absolutte dåpstall influerer direkte på antall gudstjenestedeltakere. I Vestre Borge syssel anfører prostene at stengningen av Moss kirke på grunn av rehabilitering førte til en betydelig nedgang i gudstjenestedeltakelsen, alene mer enn i forhold til gjennomsnittet for de siste 5 år. I dette prostiet hadde man også store gudstjenester i forbindelse med grunnlovsjubileet i 2014 (særlig knyttet opp til Spydeberg og Moss kirker), og gudstjenestedeltakelsen i 2014 var derfor høyere enn normalt. I Søndre Follo har økt bruk av vakansestyling ført til at det enkelte steder ikke har vært rom for å jobbe like strategisk og utviklende med gudstjenestelivet som tidligere.

I 2015 gikk 153.195 mennesker til nattverd i Borg bispedømme. Det er det høyeste antallet de siste fem år, og er en økning på 7,7 % fra 2014 (142.256). Det er en økning i antall gudstjenester hvor det feires nattverd på 1,6 %. Gjennomsnittlig nattverddeltagelse på gudstjenester med nattverd steg med 6 % i 2015, noe som viser at flere personer går til nattverd. Både omfanget av nattverddeltagelsen og antallet nattverd gudstjenester vurderes som svært gledelig.

### **BDRs bidrag til resultatoppnåelse**

- Biskopen har i 2015 bedt menighetsrådene om å evaluere og revidere den lokale grunnordning som ble godkjent i 2012. Alle menighetsråd (bortsett fra to), har søkt om og fått godkjent mindre justeringer i grunnordning. Mange menighetsråd arbeider målbevisst med egen gudstjenesteordning, ikke minst knyttet opp mot involvering.
- Biskopen har godkjent prøveprosjekter med endring i forordningen (f.eks. felles påske- og/eller pinsefeiring i Eidsberg, Greåker, Idde-siden i Halden, Søndre Skjeberg), med gode resultater for gudstjenesteoppslutningen.
- Bidratt med statistikk og kunnskapsbasert strategisk tenkning for å sette



menighetene bedre i stand til å tenke strategisk.

- Biskop og bispedømmeråd har gjennom strategiprosessen stimulert menighetsråd til å tenke strategisk om gudstjenestelivet gjennom kvalitet, kommunikasjon, samarbeid med lokale foreninger og organisasjoner og styrket samhandling mellom ansatte.
- I biskopens godkjenning av trosopplæringsplaner har det vært fokus på at alle tiltak skal ende opp i en gudstjeneste.
- Biskopen har i sin godkjenning av lokale grunnordning bedt om at det minst bør feires nattverd på 2/3 av gudstjeneste på søn- og helligdager.

Biskopen har satt i gang prosessen med å revidere forordningen for alle sokn i bispedømmet. Det er ikke et overordnet mål å redusere antallet gudstjenester, men å tilpasse forordningen nye bosettingsmønstre og endrede gudstjenestevaner basert på strategiske vurderinger. Revisjonen av forordningen vil bli gjennomført i løpet av 2017.



### Status resultatmål 1c. Flere velger kirkelig vigsel

Antallet kirkelige vigslere er redusert med 54 (- 5,6 %) fra 2014 til 2015. Denne tilbakegangen er likevel mindre enn gjennomsnittet de siste 5 år, som er på - 65. Den største tilbakegangen er i Domprostiet (-18,9 %) og Nordre Follo (-18,3 %). To prostier opplevde en økning i antall vigslere: Søndre Follo (6,8 %) og Østre Romerike (24,4 %).

### Status resultatmål 1.d: Oppslutningen om kirkelig gravferd opprettholdes

Antall kirkelige gravferder ligger i 2015 på samme nivå som i 2014 (4732), og er det høyeste de siste fem årene.

### Oversikt nøkkeltall resultatmål 1.c og 1.d

	Antall kirkelige vigslere 2014	Antall kirkelige vigslere 2015	% endring 2014-2015	Antall kirkelige gravferder 2014	Antall kirkelige gravferder 2015	% endring 2014-2015	andel av døde 2015	% endring 2014-2015
Domprostiet	148	120	-18,9	663	623	-6,0	82,3	-8,4
Sarpsborg	131	121	-7,6	672	729	8,4	91,1	16,1
Vestre Borgesyssel	113	110	-2,6	530	543	2,4	83,8	-4,3
Østre Borgesyssel	69	63	-8,6	420	401	-4,5	94,4	2,0
Søndre Follo	74	79	6,7	386	383	-0,7	87,0	-6,6
Nordre Follo	71	58	-18,3	421	413	-1,90	95,8	2,7
Nedre Romerike	141	128	-9,2	697	714	2,49	88,4	-1,7
Øvre Romerike	103	96	-6,7	431	455	5,5	89,4	-2,5
Østre Romerike	90	112	24,4	512	471	8,0	99,4	-2,4
<b>Borg</b>	<b>940</b>	<b>887</b>	<b>-5,5</b>	<b>4732</b>	<b>4732</b>	<b>0</b>	<b>89,4</b>	<b>-0,5</b>

SSB 2015

### Analyse

Siden 2013 har biskopen åpnet for en mer liberal praksis når det gjelder godkjenning av vigselsteder utenfor kirkerommet. I løpet av 2015 har biskopen innvilget 27 søknader om vigsel utenfor kirkerommet, mot 19 i 2014. Vi ser foreløpig liten effekt av dette tiltaket i form av økt oppslutningen om kirkelig vigsel. En av forklaringene på dette kan være manglende markedsføring. Likevel kan det være grunn til å tro at nedgangen ville vært større hvis ikke biskopen hadde åpnet for muligheten til å gjennomføre vigsel utenfor kirkerommet. I Drøbak/Frogn i Søndre Follo har muligheten med vigslere utenfor kirkerommet ført til økt samarbeid med lokal kultur og næringsliv (se suksesshistorie). Videre har man satset målrettet på markedsføring og vigselsforberedende kvelder. Dette kan være noe av forklaringen på økt oppslutning om vigsel i Søndre Follo prosti.

Antall gravferder holder seg på samme høye nivå som i 2015 (4731). I 2015 utgjorde dette 89,5 % av andelen døde. Vi ser foreløpig ikke endringer i trendene på dette området som følge av gravferdsbyråenes markedsføring av seremonier i deres regi.

## ***BDRs bidrag til resultatoppnåelse***

- Etter søknad godkjenner biskopen vigselsteder utenfor kirkerommet.
- Gjennom visitaser stimulerer biskopen lokalkirken til å inngå
- Allianser med lokale aktører og næringsliv for å markedsføre vigselmuligheter utenfor kirkerommet.
- På prostemøtene i 2014 stod samtalen om å sikre fortsatt høy kvalitet på kirkens gravferdspraksis høyt på agendaen.

### ***Resultatmål 1.e Medlemmer skal oppleve kirkemusikken som berikende i gudstjenestene***

Foreløpige resultater fra Norstat viser at 39 % opplever kirkemusikken som berikende i svært stor grad. 27 % opplever den som berikende i stor grad. 14 % opplever den som lite berikende.

Kirkemusikken i Borg og i den norske kirke holder generelt høy kvalitet. Gjennom fagdager, faglige nettverk og rådgivning bidrar Borg BDR til å opprettholde en høy kvalitet på kirkemusikken. Kun 18 av menighetene har en plan for kirkemusikk. Dette vurderes som lavt.

### ***Resultatmål 1.f Flere menigheter inkluderer samisk språk i gudstjenestelivet***

Sammen med Samisk Kirkeråd foretok Borg biskop en kartlegging av andelen samisk befolkningen i bispedømmet. På bakgrunn av dette oppfordret biskopen alle sokn med en samisk befolkning å markere Samefolkets dag i gudstjenesten. Dette ble gjort i fire prostier.

### ***Resultatmål 1.g Alle menigheter har tilbud til mennesker som trenger bistand for å kunne delta i gudstjenester.***

Det er organisert kirkeskyss for enkeltpersoner i flere av menighetene, særlig eldre som benytter seg av dette. Flere menigheter organiserer også kirkeskyss for beboere på asylmottak. I en kirke er det fast oversettelse for fremmedspråklige, og det er generelt høy bevissthet om bruk av mikrofon med hensyn til hørselshemmede i prostiene. Det oppgis en stor økning i antall tiltak for mennesker med funksjonshemning. Denne økningen antas ikke å være reell, men avdekker forskjellige måter å rapportere på. Rapporteringssystemet for inkluderende og ikke kun tilrettelagte tiltak må utvikles.

### ***Resultatmål 1.h Flere menigheter er engasjert i ytremisjon.***

95 menigheter rapporterer om at de har i alt 135 prosjekter som går på vennskap, misjon og solidaritet (SSB). De har da rapportert på både vennsapsrelasjoner og formelle og uformelle avtaler om misjonsprosjekter, med SMM-organisasjonene og andre misjonsorganisasjoner, samt at noen har rapportert på deltakelse på fasteaksjon. Dette er en liten nedgang

## **Vielser på Oscarsborg**

Oscarsborg Festning er blitt godkjent av biskopen som vigselsted. Dette gir oss i Drøbak og Frogn mulighet til å ha mange flotte vielser på festningen. Når været tillater det foregår vielsene utendørs i Kongelunden. Det er et lite, vakkert dalføre hvor Norges konger har satt sine signaturer i fjellveggen. I dårlig vær holdes seremonien i Ordresalen. Vi har et godt samarbeid med kommandanten på festningen, festningsforvalter og Oscarsborg Hotel & Resort. De fleste brudepar har også festen på hotellet. Da kommer prestene til duk og dekket bord. Ansatte ved hotellet rigger Kongelunden eller Ordresalen til vakre vigselsteder med alter, duk og lys. Vakre sommerkvelder med vielser på Oscarsborg Festning er en opplevelse for både brudepar, gjester og prest.

Nå arbeider vi med informasjon og markedsføring. Festningen kan markedsføre både bryllupsfest og vielse med lokal prest. I april 2015 deltok en av menighetens prestene på «Brudemesse» på Drøbaks lokale kjøpesenter. Blant alle boder med servise, sølvtøy, brudekjoler og sminke kunne kirken stå og informere om tre flotte vigselsteder: Drøbak kirke, Frogn kirke og Oscarsborg Festning.

sammenlignet med tallene for 2014. Nedgangen kan skyldes ulike måter å rapportere på fra år til år, men tas på alvor og vil følges opp.

77 av menighetene har misjonsavtaler med SMM (statistikk fra misjonsorganisasjonene), dette er en oppgang med 2 fra 2014. Økningen skyldes langsiktig arbeid med å etterspørre misjonsavtaler bl.a. ved visitaser som er godt etisk og økonomisk sikret. Misjon som tema har ellers vært et satsingsområde i forbindelse med trosopplæring både på plankurs, i enkelte trosopplæringsforum og godkjenning av planer, i tillegg til at det var en av temaene på Ungdomstinget i Borg 2015.

Borg misjonsforum ble lansert i 2015. Misjonsforum skal være en arena for samtale, erfaringsutveksling og inspirasjon for videre samarbeid mellom kirkens rådsstruktur og kirkens frivillige organisasjoner om kirkens helhetlige misjon. Organisasjonene deltok ved Diakonens Dag. Vi er fortsatt tidlig i utviklingen av dette Forumet.

### 3.2.3 Hovedmål 2 Flere søker dåp, og deltar i trosopplæring

#### Status resultatmål 2.a: 75 % av medlemmer og tilhørige i aldersgruppen 1-5 år er døpt

TABELL: ANTALL DÅP PER PROSTI OG TOTALT, OG %-ANDEL DØPTE AV MEDLEMMER PER PROSTI OG TOTALT	Antal i døpte 2014	Antal i døpte 2015	% endring 2014-2015	andel av fødte som ble døpt 2015	% endring andel døpte av fødte	% andel døpte av medlemmer 2014	% andel døpte av medlemmer 2015	endring prosentpoeng
Domprostiet	467	430	-7,9	56,8	-3,9	78,2	76,4	-1,8
Sarpsborg	513	505	-1,6	58,7	-3,3	78,1	76	-2,1
Vestre Borge syssel	442	413	-6,6	53,0	-13,2	73,3	72,8	-0,5
Østre Borge syssel	340	300	-11,8	74,3	4,8	79,5	80,2	0,7
Søndre Follo	370	353	-4,6	50,1	-2,7	65,3	65,4	0,1
Nordre Follo	382	333	-12,8	48,1	-10,1	72,7	70,8	-1,9
Nedre Romerike	623	637	2,2	44,1	-3,5	73,8	72	-1,8
Øvre Romerike	544	488	-10,3	58,4	-8,8	78,3	77	-1,3
Østre Romerike	495	442	-10,7	61,7	-11,8	81,1	80,2	-0,9
<b>Sum Borg</b>	<b>4 176</b>	<b>3 901</b>	<b>-6,6</b>	<b>54,2</b>	<b>-6,6</b>	<b>75</b>	<b>74,2</b>	<b>-0,8</b>

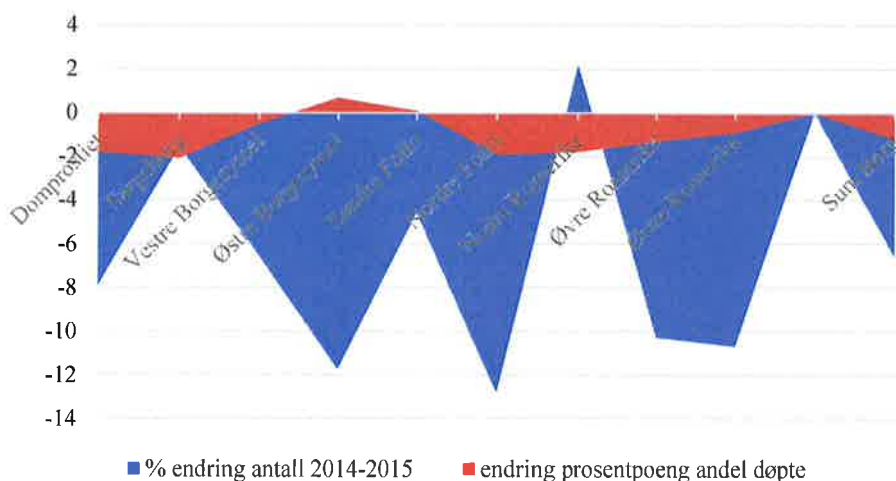
Det ble utført 3901 dåpshandlinger i Borg bispedømme i 2015. Det er 275 færre enn i 2014, og utgjør en nedgang på 6,6 %. Nedgangen andel døpte av fødte er nøyaktig like stor som nedgang i antall dåp totalt for Borg, men med store prostivise variasjoner. Nedre Romerike er det eneste prostiet som kan vise til en økning i antall dåp (2,2 %). Borg bispedømme har definert medlemmer og tilhørige i aldersgruppen 1-5 år som et særlig satsningsområde. I 2015 ble 74,2 % i denne målgruppen døpt, mot 75 % i 2014. Det utgjør en nedgang på 1,2 %. Østre Borgesyssel (0,7 %) og Søndre Follo (0,1 %) kan vise til økt dåpsopplutning blant medlemmer og tilhørige i aldersgruppen 1-5 år, mens de øvrige prostiene har en nedgang.

### Analyse

Nedgangen i absolutte dåpstall gir grunn til bekymring. En av årsaksforklaringene kan være at befolkningen er i ferd med å bli mer religiøst sammensatt på grunn av tilflytting fra andre land. En annen forklaring er at flere av medlemmene ikke døper barna sine.

Dåpsopplutningen blant medlemmer og tilhørende i aldersgruppen 1-5 år viser til dels store variasjoner mellom prostiene: Østre Borgesyssel og Østre Romerike har over 80 % opplutning, mens Søndre Follo har lavest opplutning (65,4 %). Det er også betydelige variasjoner innenfor prostiene. Når det gjelder andel døpte av medlemmer og tilhørige er det domprostiet (-1,8 %), Sarpsborg (-2,1 %), Follo (-1,9 %) og Nedre Romerike (-1,8 %) prosti som har den største tilbakegangen i 2015.

Utvikling dåp 2014-2015



Tabellen viser antall dåp fra SSB 2015 og andel døpte av medlemmer fra medlemsregisteret. Prostene forklarer denne utviklingen generelt med at opplutningen om dåpen svekkes i bynære/urbane strøk, men holder seg mer stabil i mindre lokalsamfunn der familietradisjonene står sterkere. En variant av dette forholdet blir bekreftet av den lave dåpsopplutningen blant medlemmer og tilhørige 1-5 år i de Oslo-nære prostiene (Follo-prostiene og Nedre Romerike).

## Nettpåmelding når du vil!

I 2015 innførte menighetene i Eidsvoll påmelding til dåp vi nettsiden vår [www.eidsvoll.kirken.no](http://www.eidsvoll.kirken.no).

Det har forenklet tilgangen til dåpsinnmelding både for den som søker dåp og for de ansatte som arbeider med forberedelsene til dåp.

Vi gjør det slik at vi legger inn hvor mange dåp som kan være på hver gudstjeneste, så er det lett å finne ut når det passer.

Og når bestemmer man dåpen? Jo, i helgen på kaffebesøk, eller om kvelden når en endelig har tid til å snakke sammen – så er veien fra tanke til handling kort!

Våre kontoransatte bekrefter dåpspåmeldingen med en e-post, og det settes opp tid for dåpsamtalen. Så er alt klart for dåpsdagen!

Resultatet? Eidsvoll har hatt jevnt høye dåpstall, og en liten økning i den senere tid. Nettpåmeldingen er ingen bremsekloss for dette, tvert imot! Det blir færre telefoner for å sjekke datoer og tidspunkter – enklere både for foreldre og ansatte.

Prosten i Østre Borgesyssel melder at økningen i hennes prosti trolig kan forklares ved at tilfeldige utslag i en liten populasjon, økningen kan ikke knyttes direkte til konkrete tiltak. I alle prostier jobbes det målrettet med å øke oppslutningen om dåp, og samtalene om dette står høyt på agendaen i prostisamlinger, prestemøter, rådsmøter og stabsmøter. Det er en økende bevissthet om å legge til rette for dåp på flere gudstjenester, og ikke bare begrense dette til et visst antall «gudstjenester med dåp». I Søndre Follo har man gjort forsøk med lørdagsdåp i Nesodden sokn, og flere prostier vil prøve ut drop-in-dåp i 2016. I 2015 var det flere sokn som la til rette for dåpspåmelding via nettet, med gode resultater (se suksesshistorie). Sammenlignet med andre bispedømmer ligger Borg så vidt under landsgjennomsnittet når det gjelder andel døpte av medlemmer og tilhørige 1-10 år med 85%. Landsgjennomsnittet er på 87%.

#### ***BDRs bidrag til resultatoppnåelse***

- Dåp er holdt frem som et særlig satsningsområde i bispedømmets strategiplan.
- Dåp har stått høyt på agendaen i biskopens visitaser.
- Borg BDR har bidratt med statistikk og kunnskapsbasert strategisk tenkning for å sette menighetene i stand til å legge strategier for økt dåpsoppslutning.
- Oppfordret til å prøve ut nye former for dåpsseremonier (lørdagsdåp, drop-in-dåp, osv.). Drop-in-dåp vil bli gjennomført i flere prostier i løpet av 2016.
- På stiftsdagen ble det avholdt seminar om dåpens betydning, med høy oppslutning og gode tilbakemeldinger.

#### ***Status resultatmål 2.b. Opprettholde antall timer på 240 timer i gjennomsnitt,***

Gjennomførte timer trosopplæring for menigheter i driftsfasen er redusert med 9 % fra 2014 til 2015 i Borg ifølge etatsstatistikken. Borg ligger som de foregående år høyt i antall gjennomførte timer med i snitt 230 mot 201 på landsbasis. Dette betyr at produksjonen av tiltak er høy sammenliknet med resten av landet. Resultatmålet for 2015 innebar å bremse økningen i antall timer og holde det på 2013-nivå (240 timer i snitt), da det ble ansett som viktig å fokusere på oppslutning om og sikring av eksisterende tiltak før videre opptrapping. Slik sett er målet i bispedømmet som helhet oppfylt. Videre nedgang vil ikke være ønskelig. De målte prostiene har i 2015 minimum sitt første og maksimum sitt fjerde år i driftsfase. Østre Borgesyssel skiller seg tydelig ut fra de andre med 178 gjennomførte timer i snitt, 23% lavere enn det sammenlagte snittet. Østre Borgesyssel hadde i 2015 sitt første år i driftsfase. De øvrige ligger temmelig jevnt med antall timer gjennomført i spennet 233 – 237.

Andel timer gjennomført i forhold til timer planlagt har for første gang gått litt ned. Dette sier noe om i hvor stor grad trosopplæringen er utbygd som planlagt i menighetene. Prostiene Østre Romerike (72%) og Østre Borgesyssel (78%) skiller seg negativt ut, mens Sarpsborg (88 %) og Øvre Romerike (87%) skiller seg positivt ut.



### Oversikt nøkkeltall resultatmål 2 b

	Planlagte timer (gjennomsnittstall)	Gjennomførte timer (gjennomsnittstall)	% gjennomført
<b>Borg 2015</b>	282	230	82 %
<b>Borg 2014</b>	295	253	86 %
<b>Borg 2013</b>	283	240	85 %
<b>Borg 2012</b>	366	264	72 %
<b>Landet totalt 2015</b>	240	201	84 %

Prostier som har vært i driftsfase i 2015. Kirkerådet 2015

### Status resultatmål 2.c. Oppslutningen om trosopplæringstiltakene øker opp mot landsgjennomsnittet

For andre året på rad er det en økning i samlet oppslutning om trosopplæringen for prostier i driftsfasen. Fire av de målte nasjonale breddetiltakene har en tydelig økning fra 2014 til 2015: 4-årsbok, Tårnagenthelg, LysVåken og Breddetiltak året etter konfirmasjon. 6års-tiltak har stabil oppslutning og konfirmasjon går ned med ett prosentpoeng. Utviklingen er god sammenliknet med landet som helhet som har ingen endring eller en liten nedgang i oppslutning på tiltakene.

Oppslutningen på samtlige av de målte tiltakene er imidlertid lavere enn landsgjennomsnittet, så resultatmålet er ikke nådd.

Ser en på prostiene som er i driftsfase (tabell 2) så ligger disse samlet sett høyere på oppslutning enn hele bispedømmet dersom også de fire prostiene som i 2015 ikke var i driftsfase tas med.

Blant prostiene i driftsfase skiller Sarpsborg seg negativt ut på 4-årsbok, 6års-tiltak, Tårnagenthelg og LysVåken, men markant positivt på Konfirmasjon og Breddetiltak etter konf. Domprostiet skiller seg negativt ut på 4-årsbok og 6-års tiltak. Østre Romerike skiller seg negativt ut på 4-årsbok, LysVåken, Konfirmasjon og Breddetiltak etter konf. Østre Borgesyssel skiller seg markant positivt ut på 6års-tiltak.

Det er verdt å merke seg at oppslutningsprosent pr. prosti (tabell 2) jevnt over ligger en smule lavere enn samlet oppslutningsprosent for prostiene i driftsfase. Dette skyldes delvis at tallene fra etatsstatistikken som Kirkerådet har tatt ut er vasket for å kunne være sammenliknbare med tidligere år ifm. overgang til nytt planverktøy i 2015 (målgruppetall for ikke gjennomførte tiltak er her tatt ut). Dette gir også til en viss grad utslag ved sammenlikning mellom prostier i driftsfasen totalt (fra kirkerådet) og samtlige prostier (tabell 2, nederste rader). Forskjellen er likevel såpass markant på samtlige tiltak at det er grunn til å anta at den er reell. Prostier i driftsfase har altså noe høyere oppslutning på de nasjonale breddetiltakene enn bispedømmet som helhet.



**Oversikt nøkkeltall resultatmål 2c og 2d – tabell 1 prostier i driftsfasen**

	4-årsbok Andel	6års-tiltak Andel	Tårnagent- helg Andel	LysVåken Andel	Konfirmasjon Andel	Etter konf. Andel
<b>2015</b>	40 %	19 %	23 %	20 %	83 %	13 %
<b>2014</b>	37 %	19 %	19 %	18 %	84 %	9 %
<b>2013</b>	31 %	17 %	22 %	18 %	80 %	6 %
<b>2012</b>	33 %	15 %	21 %	25 %	83 %	10 %
<b>2011</b>	38 %	23 %	23 %	20 %	82 %	20 %
<b>Landet totalt 2015</b>	49 %	30 %	27 %	25 %	87 %	15 %

Kirkerådet 2015 - etatsstatistikken

**Oversikt nøkkeltall resultatmål 2 c og 2 d– tabell 2 oppslutning pr. prosti i driftsfasen og samtlige**

PROSTIER I DRIFTSFASE (første år i driftsfase)	4-årsbok Andel	6års- tiltak Andel	Tårnagent- helg Andel	LysVåken Andel	Konfirmasjon Andel	Etter konf. Andel
<b>Domprostiet (2012)</b>	30 %	11 %	22 %	21 %	85 %	12 %
<b>Øvre Romerike (2012)</b>	40 %	19 %	23 %	30 %	81 %	4 %
<b>Sarpsborg (2013)</b>	33 %	14 %	18 %	11 %	87 %	19 %
<b>Østre Romerike (2014)</b>	34 %	19 %	19 %	14 %	79 %	3 %
<b>Østre Borgesyssel (2015)</b>	38 %	43 %	22 %	22 %	88 %	9 %
<b>Totalt prostier i driftsfase</b>	40 %	19 %	23 %	20 %	83 %	13 %
<b>Totalt alle prostier i Borg</b>	36 %	17 %	20 %	18 %	81 %	12 %

Uttrekk av planverktøy for trosopplæring 2015 sortert pr. prosti

### Resultatmål 2.d Oppslutning om konfirmasjon på 2013-nivå

Det er høyere oppslutning om konfirmasjon i menigheter i trosopplærings driftsfase (84%) enn i bispedømmet som helhet (79%). Resultatmålet på 85% er ikke oppnådd.

#### Analyse og sammenhenger på resultatmål 2 b, c og d:

- Det er ingen tydelig sammenheng mellom antall år i driftsfase og graden av utbygd trosopplæringstilbud.
- I Øvre Romerike prosti er tallet for tilbudte timer redusert i tråd med gitt veiledning (- 5,4%), her er også en tydelig økt oppslutning fra 2014 til 2015 på Tårnagenthelt (økt med 22% til 23%) og LysVåken (økt med 30% til 30%). Prosten viser til grundig arbeid med markedsføring som forklaring på oppgangen, noe det har blitt anledning til gjennom å ta omfanget av tilbudet litt ned.
- I Domprostiet (- 10,4%) og Østre Romerike (-5,4%) er det også nedgang i tilbudte timer. Her er det samtidig markant nedgang i oppslutning på både 4-årsbok, Tårnagenthelg og Lysvåken fra 2014 til 2015. Domprosten peker på at det er mer krevende å få interesse for Tårnagenthelg og LysVåken nå enn da tiltakene var nye og friske. Prosten i Østre Romerike peker på at gudstjenestene skal være tilpasset svært mange behov samtidig: *«Samlet blir det for mange elementer. For ordrik, og gudstjenesten varer for lenge. Dette vil gi utslag på oppslutning innen trosopplæringen.»*
- I Sarpsborg prosti er det både en økning i tilbud og samtidig en tydelig økt oppslutning om 4-årsbok og Tårnagenthelg.
- En analyse av redaksjonelle oppslag om trosopplæringstiltak i lokalaviser i Borg i 2015 viser et betydelig potensiale for å bruke media mer aktivt. Det var 10 saker om tårnagent, to saker om Lysvåken og ni oppslag om 4-årsbok. Alle oppslagene var meget positive.

#### BDRs bidrag til resultatoppnåelse på resultatmål 2 b, c og d

- Sterkt fokus på kommunikasjon og markedsføring av trosopplæringstiltak i kurs og veiledning gjennom året. Fokus på at reformen skal nå bredden av de døpte.
- Fokus på ansvarsavklaringer og realisme ved plangodkjenning styrker menighetenes gjennomføringsevne, særlig ved revisjon og ny godkjenning av planer.
- De årlige utviklingssamtalene/årsrapportsamtalene har i 2015 særlig fokusert på suksessfaktorer og har i de fleste prostier vært gjennomført ute i prostiet med flere deltakere fra hver enhet.

Felles konfirmantleir:

## Hekta leir i Håkonshallen

I 2015 dro 13 menigheter fra Borg bispedømme på konfirmantleir for mindre menigheter i Håkonshallen på Lillehammer i regi av Hekta - trosopplæring for ungdom. Hekta er en organisasjon som arbeider med leir for konfirmanter og ungdommer fra 15 år og oppover.

Konfirmantene fra Borg ble fraktet med buss fra sine hjemsteder og kom til Håkonshallen fredag ettermiddag. Første kveld var det åpningsshow i Lysgårdsbakkene med fyrverkeri, og så var det kveldsshow i hallen etterpå. Lørdag var det show på hovedscenen på morgenen og kvelden. På dagen kunne konfirmantene velge mellom over 20 aktiviteter rundt omkring på OL-anleggene. De kunne stå alpint i Hafjell; kjøre bob eller være med på paintball og andre aktiviteter ved Hunderfossen; gå langrenn, skiskyting eller andre aktiviteter. Under leiren var det mye undervisning og trosopplæring. Mye av dette foregikk som gruppesamtaler. Alle konfirmantene deles inn i grupper med to gruppeledere som er litt eldre enn dem selv og de har samlinger hver morgen og hver kveld.

Denne form for leir er et tilbud til menigheter som ikke selv har mulighet til å arrangere en egen konfirmantleir.

- Stimulert til tverrfaglig arbeid med tema kommunikasjon i trosopplærings forum i prostiene.
- Utviklet veileder og kursmodul om de sentrale dimensjonene i tros opplæringsplanen, der frivillighet er en av de som blir særlig fremhevet. Konkretisering av ansvar og tiltak rundt frivillighetsarbeidet lokalt.
- Avholdt flere kurs i nytt planverktøy i rammen av prostienes trosopplærings forum samt eget kurs for superbrukere. I samarbeid med proster og kirkeverger jobbet for at prester, kirkemusikere og diakoner også er brukere av planverktøyet for å øke tverrfaglighet i evaluering og videreutvikling av tiltak.

### 3.2.4 Hovedmål 3. Den norske kirke er synlig i samfunnet, oppleves relevant og engasjerer seg i menneskers liv.

#### *Status resultatmål 3.a 1. Andel av menighetene som har formelle avtaler med kommunene øker.*

I lys av strategiplanen og strategi om samhandling er det et mål å øke det formelle diakonale samarbeidet mellom kirke og kommune. Det pågår samarbeid i de mange fellesråd og menigheter der det er diakon. I Borg var det i 2015 hele 29 avtaler om diakonale stillinger. Øvre Romerike prosti melder om at 8 menigheter har avtaler med kommunene. Det er første gang det rapporteres på denne indikatoren, basert på erfaringer fra menighetene i året som har gått vurderer rådgiveren at det er en økning på antall samarbeidsavtaler.

#### *Status resultatmål 3 a 2. Øke antall menigheter som har vedtatt diakoniplan.*

Bispedømmet har registret 4 reviderte planer, men ingen nye planer. Det antas de reviderte planer er innrapportert som nye. Samtidig er det ingen automatikk i at bispedømmerådet får de nye planene, da bispedømmet ikke er godkjenningssinstans.

Status er 74 diakonale planer, altså ingen økning fra i fjor.

#### *BDRs bidrag til resultatoppnåelse:*

- I 2015 hadde Borg bispedømme ansatt en spesialprest som ivaretar arbeidet i forhold mennesker med utviklingshemning og deler av diakonifeltet, samt frikjøp av en diakon i 10 % stilling.
- Borg bispedømmeråd har vært aktivt med i prosessene med å etablere prostidiakoner og få brukt tilskudd til kirkelige formål effektivt.
- Konsultasjon på samhandlingsreformen på Romerike med 70 deltakere.
- Utarbeidet veileder for kartlegging sammen med Fredrikstad kommune
- Fagdag diakoni med tema samhandling med kommunale omsorgs og

## Helt med!

Spesialprest Tor Ivar Torgauten var drivkraften og medredaktør av boken «Helt med! I samme fellesskap uavhengig av funksjonsevne», som utkom på Gyldendal Akademisk i september 2015. Boka er en sterk utfordring til å bygge fellesskapsarenaer hvor alle kan delta. I boka viser en rekke fagfolk hvordan tilhørighet i et fellesskap bidrar til å skape en positiv selvfølelse og en grunnleggende trygghet. Forfatterne viser grunnprinsippene som må ligge i bunnen, og ved hjelp av gode eksempler gir de redskapene til hjelp i fellesskapsbygging. Boka ble lansert under et fagseminar på Menighetsfakultetet den 14. oktober.



#### Helsetjenester

- Biskop og bispedømmeråd har påvirket kommunenes arbeid med å bosette Flyktninger
- Omfattende kursvirksomhet overfor ansatte og politikere i kommuner om rett til å utøve tro- og livssyn.

#### **Status resultatmål 3.b Kirken er mer synlig i samfunnet**

**Nettsider:** Det er 20 menigheter i 10 fellesråd som har bestilt det nye kirkenettet. På nettsiden til Borg bispedømmeråd var i det 10 502 brukere og 23 26 treff. Dette er lavt og gjennomsnittet er mellom 50 og 70 hver dag, mange av dem rådets egne ansatte.

**Sosiale medier:** Facebook er en effektiv kanal for å spre gode eksempler og nytt fra kirken i Borg. I 2015 var det gjennomsnittlig 343 som så hvert innlegg. Det innlegget som hadde størst rekkevidde var et sponset innlegg i forbindelse med kirkevalget: hele 25 000 så denne annonsen. Til sammen 98 282 personer så annonsene i forbindelse med kirkevalget. Vi kan bli bedre på å engasjere, bare 555 personer likte innlegg på siden til Den norske kirke i Borg.

**Oppslag i media:** I 2015 hadde Kirken i Borg 7870 oppslag i lokale og nasjonale medier (inkludert notiser etc). Det er en nedgang på 2 % fra 2014. Vi ser at det er en markant reduksjon i oppslag i papiraviser (med unntak av Dagsavisen Moss Dagblad og Demokraten), men jevnt over en økning i oppslag i nettaviser. Størst framgang har Akershus amtstidene (56%), Fredrikstad Blad (59%) og Raumnes (58%). Tar vi bort notiser var det 5600 redaksjonelle oppslag. 552 av disse var om kirkevalget. 38 var om klimapilegrim, 25 av disse om kronprinsessene som gikk over grensen. 23 oppslag om flyktingearbeidet i kirken eller kirkens syn på flykningesituasjonen. 11 oppslag om Hovlandfestivalen.

Vi ser også en solid økning i oppslag i sosiale medier på 67%. Noe av dette skyldes tekniske forhold hos vår leverandør av medieovervåkingen, men jevnt over ser det ut til at kirken har større gjennomslagskraft i sosiale medier. Treffene er publiserte tekster på private og offentlige profiler, ikke sponsede eller reklameinnslag. Oppslagene i avisene har topper i mars, september, oktober og desember- altså valg og julestoff. I sosiale medier ligger toppen i april, mens det er mer stabilt fra mars og ut året.

Når det gjelder oppslag om dåp var det kun 20 av 143 saker som var positive eller relevante for dåpssaken. Eidsbergmenighetene topper statistikken med 4 positive redaksjonelle oppslag om dåp. Årets dåpsstunt var det sokneprest Hanne Sinkerud som sto for med oppfordring til å unnfange barn til dåp på neste års friluftsgudstjeneste med 4 oppslag i nasjonale og regionale medier. 3 av artiklene gjaldt valget og at dåpen gir medlemskap. 6 av oppslagene var om årsrapporten. Sarpsborg, Fredrikstad og Vestby klarte å få til positive oppslag på årstallene. 1 av de mindre oppslagene gjaldt CD i gave til dåpsbarn i Rygge. Treffene viser at verktøyet vårt ikke er helt pålitelig.

#### **BDRs bidrag**

- Bidratt til bevissthet om betydning av- og hvordan skape positiv vinkling i mediene
- Bidratt til medieoppslag i forbindelse med valget ved ferdige pressemeldinger
- Bidratt til bruk av Facebook som kanal, og sosiale medier for å engasjere medlemmer



- Bidratt med kronikker fra biskopen og kronikk i forbindelse med valget
- Støtter og oppmuntrer fellesråd og kirkeverger i beslutning om kirkenettsider, tilbyr kurs.
- Inspirasjonssamling for menighetsblader med fokus på målgruppetekning og strategisk kommunikasjon.
- Kurs om kommunikasjonsarbeid og mediearbeid for menighetene i forbindelse med valget.

### **Resultatmål 3.2 25 flere menigheter blir "Grønn menighet"**

Fem nye menigheter ble grønne i 2015. Totalt er det nå 53 av 116 menigheter som er grønne. Det er flest nasjonalt. Målet om 25 nye grønne menigheter ble ikke nådd.

#### **Analyse**

Arbeidet med grønne menigheter fikk en opptur med utviklingen av nytt materiell. Ressursgruppa har jobbet målbevisst med å øke antall menigheter og møter særlig to holdninger mot å bli grønne i menighetene: Man har ingen som kan ta ansvar/har ikke kapasitet, eller man opplever ikke at konseptet gir mening eller «monner» i arbeidet for et bedre klima og miljø. Vi opplever at mange menigheter er på vei til å bli grønne, men at arbeidet tar tid å forankre, noe vi aktivt støtter oppunder.

#### **BDRs bidrag**

- Ressursgruppa for forbruk og rettferd i Borg er aktiv med fire møter i året.
- Alle menigheter har utpekt en kontaktperson for forbruk og rettferd og det er etablert personlige relasjoner mellom medlemmene i ressursgruppa og alle menighetene i Borg.
- Borg BDR vedtok i mai sin egen klimaplan som en oppfølging til Kirkerådets klimaplan. I Borg arbeidsgiverforum tok man dette videre og delte arbeidet videre i to løp: grønne menigheter i regi av Borg BDR, og Enøk-tiltak i regi av Borg kirkevergelag.

### **Resultatmål 3.d Kirken gir rom for ulike kunst- og kulturuttrykk**

Kirkerommet blir aktivt brukt, både i regi av menighetene selv, men også av aktører utenfor kirken. Antall konserter og kulturarrangementer har økt. I 2015 ble det gjennomført 1280 arrangementer, en økning på 13 % fra året før. Kirkene er viktige kulturarenaer lokalt. Det må imidlertid sies at tallmaterialet viser stor variasjon mellom prostiene, der f.eks. Østre Borgevangel og Søndre Follo har 4-5 ganger så mange kulturarrangementer i egen regi enn de øvrige.

## **Klimapilegrim 2015**

Klimapilegrim 2015 var en mobilisering for klimarettferdighet som mange kirkelige aktører sto bak og var en del av en global mobilisering for en rettferdig klimaavtale i Paris. Klimapilegrimer fra hele landet deltok i løpet av sommeren og høsten på markeringer og pilegrimsvandring i Norge.

Klimapilegrim 2015 ble markert i alle prostiene i Borg bispedømme, med vandring og gudstjenestefeiringer. Vandringen i Norge, med en vannflaske som stafettpinne, ble avsluttet i Borg bispedømme 22. august, med overrekkelse av stafettpinnen videre til Sverige.

HKH Kronprinsesse Mette Marit og HKH Kronprinsesse Victoria deltok på siste del av vandringen for Klimapilegrim 2015 i Norge, med en vandring fra Søndre Enningdalen kirke, via Elgåfallet over til Sverige. Over 200 var med på denne vandringen, som markerte avslutningen på vandringen i Norge.



## BDRs bidrag

- arrangert kurs i sangteknikk for barne- og ungdomsstemmer for korledere.
- arrangert Egil Hovland-festival
- arrangert fagdag for kantorer (28 påmeldte) med foredrag av biskop Atle om Haugebevegelsens folkemusikk i det nye Norge.
- generell veiledning og bistand på søknadsskriving, kirkemusikk, liturgisk musikk.

### **Resultatmål 3.e: Utvikle arenaer for religionsdialog mellom Dnk og moskeer/andre religioner**

Foreningen «Dialogforum Østfold» ble etablert 1. september 2015, som et samarbeid mellom Borg bispedømme, Sarpsborg kirkelige fellestråd, Metodistkirken, Kirkens Bymisjon, Det islamske fellesskap Bosnia og Hercegovina, Kurdisk Islamsk trossamfunn, Det albanske kultur- og trossamfunn, og Muslim Culture Center.

Forumet har engasjert en koordinator. Arbeidet drives på tre hovedarenaer: Religionsmøte Sarpsborg (dialog- og samtalearena for religiøse ledere), Kvinnegruppen og Ung religionsdialog, der man blant annet samarbeider med ungdomsskolene i Sarpsborg. Dialogforum Østfold skal i 2016 videreutvikles som et ressurs- og kompetansesenter for religionsdialog, diapraxis og samhandling mellom kristne og muslimer i Østfold.

I Østre Borgesyssel er det i 2015 etablert en fast arena for religionsdialog mellom kirken og den muslimske befolkningen i Askim, og det er gode uformelle arenaer for dialog i Rakkestad og Mysen. I forbindelse med Christian Fredrik-dagene i august 2015 ble det i Moss arrangert en tverr-religiøs fredsbønn i en av byens moskeer der også ordfører, sokneprest, imam og forsvarsminister deltok. I domprostiet er arbeidet i gang med å etablere formelle møtepunkter mellom kirke og moskeer.

Borg bispedømme har også samarbeidet med buddhistiske miljøer. Under pilegrimsvandringen for klimarettferdighet samarbeidet lokalkirken i Frogner i Østre Romerike med Watthai-tempelet om en felles vandring fra buddhisttempelet til Frogner kirke.

### **Resultatmål 3.f Etablere flere ungdomsarenaer**

Både antall Ungdomsgudstjenester, antall ungdomsklubber for 16-25 år og lederkurs har hatt økning (hhv 5 %, 31,7% og 30 %, SSB) fra 2014 til 2015.

#### *Analyse*

- Antall deltakere på Ungdomsgudstjenester har gått ned med 1,2 % fra 2014 til 2015, men ligger over nivået for 2013.
- Antall deltakere på ungdomsklubb for 16-25 år har økt med 8,5 % fra 2014 til 2015.
- Antall deltakere i ledertrening har økt med 14,7% fra 2014 til 2015.

I trosopplæringen rapporteres det også på lederkurs. Erfaringen fra trosopplæringen tilsier at all rekruttering til lederkurs skjer året etter konfirmasjon, ved 16-års alder, og det er også dette det rapporteres på. I 2015 rapporteres det at 458 har vært deltakere på lederkurs i trosopplæringen. Det totale antallet fra SSB er 1008, det vil si at 45, 5% av alle deltakere er 16 år. I 2014 ble det fra trosopplæringen rapportert 372 deltakere på lederkurs, fra SSB 879 totalt, andelen 16-åringer er da 42 %. Man ser da at det har skjedd en prostennis økning av 16-åringer i lederkursene, men det totale antall både 16-åringer og eldre har økt. Tar man i betraktning at all rekruttering til lederkurs skjer året etter konfirmasjon, viser tallene at 54,5 % av deltakerne er mer enn 16 år. Dette er tegn på at over halvparten av ungdommene er med på lederkurs mer enn ett år.



#### *BDRs bidrag*

Det har vært tydelig veiledning fra bispedømmerådets side på at leir er viktig i konfirmanttida. Dette har også vært tema på flere fagdager. Konfirmantleir genererer behovet for flere unge ledere. I tillegg gjør leir at etterspørselen etter kontinuerlige tiltak, som ungdomsklubber, øker.

#### **Resultatmål 3.g Flertall av menighetene i Borg har tiltak for asylsøkere eller bosatte flyktninger.**

Det er rapportert om 60 tilbud til asylsøkere eller bosatte flyktninger. Dette er en økning på 34 fra 2014. Rapporten viser at mange menigheter har flere tiltak og at det ikke er et flertall av menighetene som har tiltak, men der heller ikke aktuelt i alle menigheter. Inntrykket er at menighetene i Borg har bidratt aktivt de aller fleste steder i forbindelse med flyktningenes krise. Menighetene har også evnet å samarbeide med kommunene og andre organisasjoner og flere steder er det menighetene som har koordinert det frivillige arbeidet lokalt.

Biskopen har gått aktivt ut og oppfordret menighetene til innsats. Borg Biskop deltar i Fylkesmannens styringsgruppe for Prosjekt bosetting og Borg BDR deltar i fylkesberedskapsrådet og bidro i til å koble politi og menigheter.

### **3.2.5 Hovedmål 4 Flere får lyst til å jobbe i kirka**

#### **Resultatmål 4.a Rekrutteringen til vigslede stillinger styrkes.**

**Indikator antall vigslinger:** Det er foretatt fem ordinasjoner til prest, en kantorvigsling og en kateketvigsling. Dette er en økning på antall presteordinasjoner, men en reduksjon på vigsling av kantor.

#### **Analyse**

BDR er svært fornøyd med det høye antallet presteordinasjoner. Det er etablert en ny prostidiakonstilling i Søndre Follo, og det er omgjort stillinger i Øvre Romerike, Østre Romerike og Sarpsborg prosti hvor deler av diakonstillingen er omgjort til prostidiakon. Tanken er at dette vil styrke opprettelse av flere diakonstillinger på sikt.

#### **Bidrag til måloppnåelse.**

- Borg har hatt 8 kandidater som har gjennomført stiftspraksis i 2015, dette har bidratt til økningen.
- Borg BDR prioriterte å utlyse sommervikarstillinger i 2015, en av disse ble vigslet i etterkant.
- Borg BDR jobber med å videreutvikle kvalitet på oppfølging overfor studenter som tar kontakt. Har et konkret mål på å være best i klassen når det gjelder oppfølging av kandidater til VTP og stiftspraksis.

#### **PRESTETJENESTEN i Borg 2015**

Det generelle inntrykk er at personalsituasjonen i Borg er svært stabil. På de aller fleste felter er det derfor bare små endringer i forhold til det som ble rapportert inn for 2014.

	2013	2014	2015
<b>Antall årsverk prestedtjeneste</b>	136	136,4	137,4

Tallet viser antall årsverk ved utgangen av året. I tallet for 2015 er 2 årsverk for tillitsmannsarbeid på nasjonalt nivå i Presteforeningen medregnet.

<b>Rekruttering 2015</b>		<b>antall</b>	<b>% kvinner</b>
Antall utlyste prestestillinger		13	
Antall søknader		78	47,4 %
Antall tilsetninger		13	61,5 %
<b>Tilsetninger etter tidligere tilsetningsforhold</b>			
Annen statlig prestestilling		9	66,7 %
Annen kirkelig stilling		3	33,3 %
Utdanning		1	100 %
Antall vigslinger		5	80 %
Veien til prestedtjeneste		34	50 %
Stiftspraksis		8	62,5 %

*Tabell rekruttering 2015*

I 2015 ble 13 prestestillinger lyst ut og besatt. Det innebærer at det var personskifte på i underkant av 10% (9,6%) av prestestillingene i Borg. Alle stillinger ble besatt ved første gangs utlysning. Når det gjelder de nytilsatte prester i Borg, kom 9 fra annen prestestilling, 3 fra annen kirkelig stilling og 1 fra utdanning. 8 kandidater har gjennomført Stiftspraksis. Dette er det høyeste enkelttall som er registrert for noe år. Av disse er seinere 3 (2 tilsatt i desember 2015) rekruttert til prestestilling i Borg.

	<b>Under 40 år</b>		<b>40-49 år</b>		<b>50-59 år</b>		<b>Over 60 år</b>		<b>Totalt</b>
	<b>antall</b>	<b>Pst.</b>	<b>antall</b>	<b>Pst.</b>	<b>antall</b>	<b>Pst.</b>	<b>antall</b>	<b>Pst.</b>	<b>antall</b>
<b>Aldersfordelingen i presteskaper</b>									
Borg	11	8 %	41	29 %	46	33 %	41	29 %	139
Totalt	214	17 %	321	25 %	385	30 %	374	29 %	1294

*Tabell aldersfordeling i presteskaper*

Etatsstatistikken viser at Borg bispedømme er det bispedømmet med lavest andel prester under 40 år (8% i Borg mot 17% på nasjonalt nivå) Det er derfor en målsetting i bispedømmet å øke antall yngre prester både for å sikre fremtidig rekruttering og en god alderssammensetning i presteskaper. Bispedømmerådet har særlig prioritert to tiltak for å øke andel av yngre prester.

1. god oppfølging av studenter/kandidater på VTP og Stiftspraksis.
2. ved utlysning av nye prestestillinger i Borg angis at deltakelse i ABV er en arbeidsoppgave for prestene.

<b>Fratreden fra prestestillinger 2015</b>		<b>antall</b>	<b>% kvinner</b>
Antall fratredelser		12	41,7 %
<b>Årsak til fratreden</b>			
Overgang til annen prestestilling		5	0 %
Overgang til stilling utenfor kirken		1	100 %
Fratreden til AFP		2	50 %
Fratreden ved oppnådd alderspensjon		3	66,7 %
Uførepensjon		1	100 %

*Tabell fratreden fra prestestillinger 2015*

Av de som i 2015 fratrådte prestestillinger i Borg, gjorde 2 dette med avtalefestet pensjon (AFP), mens 3 gjorde det ved oppnådd pensjonsalder 67 år eller eldre. Borg bispedømme har en betydelig andel prester i alderen fra 60 år og oppover (41 prester -29%). Dette er imidlertid tall som ikke er annerledes for Borg enn for Dnk samlet sett hvor også 29% av presteskaperet er i denne aldersgruppen. (Se tabell aldersfordeling) Å motivere godt voksne prester til å stå videre i tjenesten, vil derfor være en helt nødvendig oppgave for hele Dnk. Bispedømmerådet prioriterer følgende tiltak:

3. milepælsamtaler med alle prester som fyller 55 år hvor et sentralt poeng nettopp er hvordan tjenesten kan tilrettelegges for at prestene kan bli værende i tjeneste til oppnådd pensjonsalder
4. god og tett oppfølging fra prostene gjennom medarbeidersamtaler
5. tilbud om arbeidsveiledning (ABV) og åndelig veiledning, seniorkurs for prester i alderen 60-62 år

<b>Pensjonister og enkelttjenester 2015</b>		<b>timer</b>	<b>Årsverk</b>
Borg		4817	2,8
Totalt		78876	45,1

*Tabell pensjonister og enkelttjenester 2015*

<b>Ekstratjenester 2015</b>	<b>Gudstjenester</b>			<b>Gravferd</b>			<b>Vigsel</b>			<b>Alle</b>
<b>Gudstjenester, gravferd, vigsel</b>	Ekstern	Ansatt	Totalt	Ekstern	Ansatt	Totalt	Ekstern	Ansatt	Totalt	Sum
Borg	85	8	93	63	36	99	13	47	60	252
Totalt	1025	230	1255	689	270	959	117	288	405	2619

*Tabell ekstratjenester 2015*

Med tanke på å sikre en god prestatetjeneste er bispedømmet også avhengig av at pensjonerte prester går inn både i vikariater og enkelttjenester. Den tjeneste disse utførte i 2015 tilsvarer et volum på 2,8 årsverk, mens gjennomsnitt for alle bispedømmene i Dnk er 4,1 årsverk. Det er helt naturlig at Borg, som ikke har ubesatte stillinger, har en lavere bruk av pensjonister enn mange øvrige bispedømmer. Inntil nå har bispedømmet hatt god tilgang på pensjonerte prester.

#### **BDRs bidrag til resultatoppnåelse:**

- Det er gjennomført milepælsamtale med alle prester ved fylte 55 år

- Seniorskurs for prester i alderen 60-62 år er gjennomført
- Det ble engasjert 2 sommervikarer i 2015
- Bispedømmet legger særlige ressurser inn i oppfølging av VTP og Stiftspraksis
- Biskopen har utvidet til 3 årlige medarbeider/utviklingssamtaler med prostene. Ny samtale med særlig vekt på personalarbeid er lagt inn.
- Biskopen har to faste årlige møtepunkt med prestene prostivis
- BDR fortsetter sin prioritering av ABV. Biskopen har årlig fagdag ned veilederne
- ABV er satt opp som arbeidsoppgave ved utlysning av prestestilling
- Det gis tilbud om Åndelig veiledning og biskop følger opp veilederne med årlig samling
- Det er arbeidet særlig med å spisse utlysningstekstene
- Ordningen med rapportering på prestenes 1-1 samtaler og hjemmebesøk er videreført

**INDIKATOR FOR BORG: Prestene skal utøve sjelesorg og veiledning og gå med dødsbud**

Besøktjenesten	2014	2015
Hjemmebesøk	3210	4021
1-1 samtaler	3802	5849

Tabell sjelesorg og hjemmebesøk

I 2014 startet vi i Borg bispedømme med å registrere prestenes hjemmebesøk og 1-1 samtaler. Dette ble gjort både for å synliggjøre denne viktige del av prestenes tjeneste og derigjennom gi motivasjon til dette arbeidet. I 2014 ble det registrert 3210 hjemmebesøk og 3802 1-1 samtaler. For 2015 er tallene høyere, særlig for 1-1 samtaler (4021 hjemmebesøk og 5849 1-1 samtaler) Når vi kan rapportere om en økning i antall besøk, kan noe av forklaringen ligge i at det tar tid å få på plass en sikker og god registrering. Vi ser også at de rapporterte tallene er svært ulike fra prosti til prosti. På tross av denne usikkerheten knyttet til rapporteringen, forteller disse tallene at sjelesorg, veiledning og dødsbudskap fortsatt er en viktig del av prestenes tjeneste. I tillegg har diakonene samtaler som ikke er registrert i samme system.

**Resultatmål 4.b 2 % av medlemmene engasjerer seg i frivillig tjeneste i kirka. (1.6 % 2013)**

Rapporten viser at det er en økning i totalt frivillige på 7,4 % i Borg. Andelen av medlemmer totalt er på 1.73%. Målet er ikke oppnådd, men vi er tilfreds med den positive utviklingen. Rapporteringen på trosopplæringsreformen viser for første gang en nedgang i antall frivillighetsoppdrag fra 2014 til 2015. Kombinert med økt antall deltakere, fører dette til at frivillig pr. deltaker er redusert med 14 %. Sammenlignet med landsgjennomsnittet ligger fortsatt Borg noe over dette.

### Oversikt nøkkeltall frivillige i trosopplæringen

År	Deltakere	Frivillighets-oppdrag	Frivillige pr. deltaker
Borg 2015	30.287	5.473	0,18
Borg 2014	29.121	5.994	0,21
Borg 2013	27.910	4.625	0,17
Borg 2012	29.934	4.052	0,14
<i>Landet totalt 2015</i>	<i>264.427</i>	<i>45.817</i>	<i>0,17</i>

*Plan- og rapporteringsverktøyet for trosopplæringen, uttrekk av tiltaksrapporter for 2015*



### 3.2.6 Hovedmål 5 Den norske kirke skal være organisert i samsvar med demokratiske prinsipper og verdier

#### *Resultatmål 5.a Øke valgdeltakelse i valg til både Bispedømmeråd og Menighetsråd*

Hele 56 754 stemmer ble kjent gyldige i valg til bispedømmerådet. 14 % av de stemmeberettigede deltok i valg til nytt bispedømmeråd. Dette er en økning på 5 prosentpoeng og hele 57 % i antall stemmer. Målet var 10 % og må sies å være oppnådd. Nasjonalt har Borg en deltakelse på landsgjennomsnittet. Økningen på 57 % er den andre største blant bispedømmene.

Også menighetsrådsvalget hadde en deltakelse på 14 %, dette er en økning på 3 prosentpoeng fra valget i 2011. Soknestatistikken viser at valgdeltakelsen i valg til menighetsråd var høyere i flere sokn enn til bispedømmerådsvalg, men særlig i de folkerike soknene er det omvendt, noe som gir store utslag på gjennomsnittlig forhold mellom de to valgene.

#### *Resultatmål 5. b Lik representasjon av menn og kvinner i valgte råd*

Seks kvinner og en mann ble valg til nytt bispedømmeråd. Målet er ikke oppnådd for bispedømmerådet. I menighetsrådene er kjønnsfordelingen på 60 % kvinner og 40 % menn, i 2011 var fordelingen 59 % kvinner og 41% menn, altså en marginal endring. Det er åtte menigheter som kun har ett kjønn representert blant de faste medlemmene.

## Kirkevalget 2015

#### Analyse resultatmål 5 a.og 5 b.

Valget til nytt BDR har foregått formelt korrekt, til tross for utfordringer knyttet til at valg til nytt BDR ble forholdstallsvalg med to lister. Det er behandlet 11 klager på valget. Rapport fra Kifo om valget understøtter valgrådet oppfatning av at listevalget og debatten om vigselsturgi har bidratt til å øke deltakelsen i valget.

Listevalget ga utfordringer knyttet til avsendere og navnevalg i BDR valget. Nominasjonskomiteens liste tok i bruk navnet Mangfoldig folkekirke, dette skapte debatt i media med Åpen folkekirkes listekandidater. Kommunikasjonsarbeidet har vært betydelig både nasjonalt, regionalt og lokalt. Evalueringen viser at synligheten i lokalmedier er stor, og at det er et potensiale for enda større synlighet gjennom lokalt mediearbeid. Facebook-kampanjen ga stor rekkevidde og skapte oppmerksomhet. Menighetene er generelt tilfreds med informasjonsarbeidet og kandidatpresentasjonene.

Valgrådet har levert en egen rapport til Borg BDR om valget og problemstillinger knyttet til representasjon av kjønn. Her pekes det på at listevalget fikk tilfeldige konsekvenser for kjønnsfordelingen. I andre valg sikres lik representasjon ved forhåndskumulering. I menighetsrådsvalget er det fokus på å få nok representanter til å stille til valg, kjønn er for mange menigheter underordnet.

Det er gjennomført en evaluering via questback i etterkant av valget som ansatte, valgstyreverger eller kirkeverger har besvart på vegne av 69 menigheter. Flertallet av menighetene i undersøkelsen mener at kirkevalget er gjennomført på demokratisk vis (81 % enig), men hele 11 % mener at det ikke er gjennomført på demokratisk vis. 83,7% av menighetene mener at valg er en høyt prioritert oppgave i den norske kirke, mens 11,7 % ikke mener det. 84 % av menighetene er enige i at valget er viktig for Dnk som organisasjon, mens 6,8 % ikke vet og 9,1 % ikke er enige i at valget er viktig. Hele 15,9 % av menighetene opplever ikke valgarbeidet som meningsfylt, 13,6 % vet ikke, mens 68 % mener at valgarbeidet er meningsfylt. 41,9 % av menighetene mener at valgarbeidet ikke mobiliserer dugnadsånd og fellesskap i sin menighet, mens 16 % ikke vet, og 42 % er enige i påstanden om at valgarbeidet mobiliserer dugnadsånd og fellesskap i sin menighet.

Det vil være viktig å utvikle den demokratiske forståelsen i folkekirken videre for å sikre fortsatt høyt engasjement og deltakelse.

Borg BDRs bidrag til måloppnåelse

- Valgarbeidet har vært høyt prioritert i sekretariatet
- Det ble satt inn kommunikasjonskompetanse i valgrådet og i valgarbeidet
- Har bidratt med kurs og støtte til menighetenes arbeid både teknisk og på kommunikasjon
- La til rette for at listene kunne drive eget informasjonsarbeid
- Formidlet «best practice» og gode eksempler som menighetene kunne bruke
- Etablerte god kontakt med større lokalaviser og regionale medier for å gi bakgrunnsinformasjon om valget- øke kjennskap og kunnskap om valget generelt
- Utviklet en egen kommunikasjonsplan for valget regionalt

#### ***Resultatmål 5.c. Ingen ansatte har sluttet på grunn av dårlig prosess***

Med de kanaler vi har til rådighet kan vi slå fast at ingen av prestene som har sluttet har gjort det på grunn av dårlig prosess med virksomhetsoverdragelsen. Forberedelse til virksomhetsoverdragelse, opphør av boligplikt og ny arbeidstidsordning har skapt utfordringer for mange prester. Borg BDR vil fortsatt ha fokus på denne risikoen.

### 3.3 Oppdrag i tildelingsbrevet datert 05.02.15

#### Et tydelig skille mellom stat og kirke, punkt 3.2.1 i tildelingsbrevet

BDR bes gjøre tiltak som forbereder og tilrettelegger for den kirkelige forvaltningsreformen. Bispedømmerådet i Borg har hatt forvaltningsreformen oppe som tema på årskonferansen i Borg arbeidsgiverforum og på regelmessige møter i Borg arbeidsgiverforum og kontaktmøter med fagforeningene. Forvaltningsreformen har vært tema på stabssamling og prostemøter. Forvaltningsreformen har vært tema i strategiprosessen og er adressert i strategiplanen med en egen strategi: Styrke samhandling mellom ansatte. Bispedømmerådet er tilfreds med arbeidet så langt. Samtidig viser en brukerundersøkelse blant ansatte og frivillige i Borg at majoriteten ikke er informert eller er lite opptatt av det som skal skje. Blant de som har en oppfatning om informasjonen er det like stor andel som er fornøyde og ikke- fornøyd med informasjonen. Dette indikerer at informasjonsarbeidet er viktig i fortsettelsen.

#### Landsdekkende folkekirke punkt 3.2.2 i tildelingsbrevet

I dette kapittelet er følgende oppdrag nevnt:

Prestedekning er omtalt under punkt 3.2.5

Tilskuddsforvaltningen er omtalt under punkt 3.5

God ledelse av prestedtjenesten er omtalt under punkt 3.5

#### Rekruttering

Selv om Borg bispedømme relativt sett har en god tilgang på søkere til prestestillinger (se pkt.3.2.5), har bispedømmet i 2015 hatt et forsterket blikk på hva vi som bispedømme kan gjøre for å sikre god rekruttering til våre stillinger.

Rekruttering er drøftet i prostemøtet og det er utviklet en rekrutteringsplan for bispedømmet.

Som et ledd i å styrke rekrutteringen har Borg også valgt å prioritere sin satsning på oppfølging av studenter knyttet til VTP. Både oppfølging av studenter via O1 og O2, samt tilrettelegging av kandidatenes stiftspraksis, blir gitt prioritet av bispedømmets administrasjon.

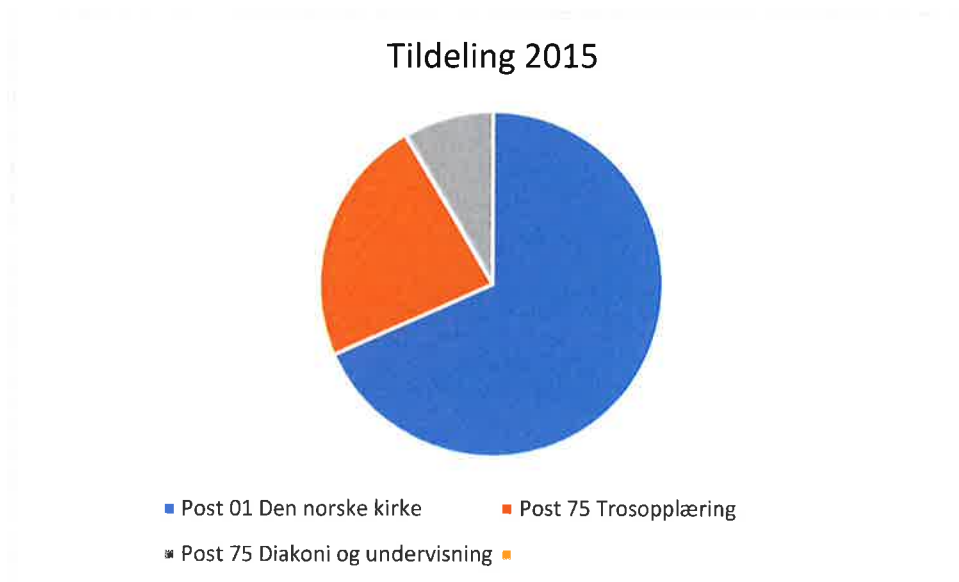
#### Samfunnssikkerhet og beredskap- ROS analyser

Det er ikke fornyet ROS - analyser i 2015. Bispedømmerådets beredskapsplan er revidert etter gjeldende retningslinjer.

### 3.4 Ressursbruk 2015

#### Samlet tildeling BDR

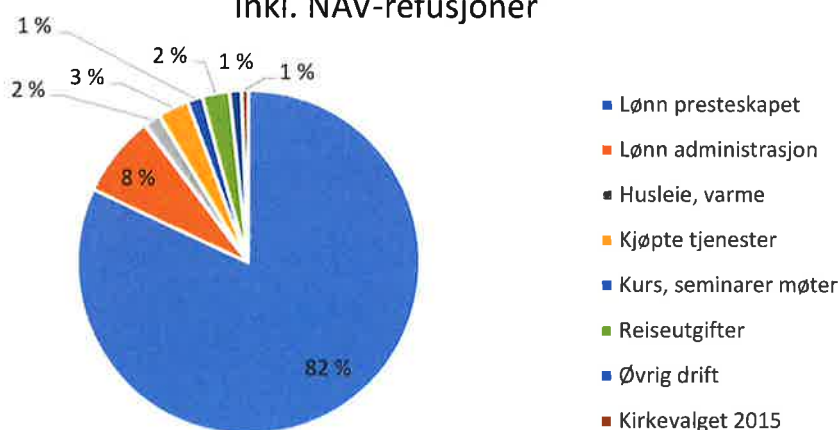
Borg bispedømmeråd forvaltet i 2015 midler fra statsbudsjettets kap. 0340 post 01 Den norske kirke på kr. 111.914.000,-, her er tilskudd til kirkevalget 2015 inkludert med kr. 730.000,-. Videre mottok Borg bispedømmeråd belastningsfullmakt fra Kirkerådet for post 75 Tilskudd til trosopplæring kr. 37.646.000,- og Tilskudd til virksomhet i Den norske kirke (lønnstilskudd kateketer og diakoner) kr. 13.730.000,-. Til fratregg kommer departementets inntektskrav for kap. 3340 post 01 på kr. 1.272.000,-. Samlet forvaltet Borg bispedømmeråd i 2015 netto kr 162.018.000,-, overførte mindreforbruk fra 2014 inkludert.



#### Driftsutgifter

Post 75 Trosopplæring og virksomhet i Den norske kirke (tilskudd til diakoner og kateketer) er i sin helhet tilskuddsordninger og disse postene er ikke belastet med administrasjons-/driftskostnader. Når det gjelder bruken av tildelingen på kr 111.914.000,- fra post 01 Den norske kirke utgjøres hovedpostene av: Lønn presteskapet, lønn administrasjon, husleie og varme, kjøpte tjenester, kurs og seminarer/møter, reiseutgifter og øvrig drift. Den innbyrdes fordelingen av disse utgifter fremgår av følgende diagram:

## Bruken av post 01 Den norske kirke inkl. NAV-refusjoner



Som diagrammet viser utgjør andelen lønn for presteskapet og administrasjonen til sammen 90% av de samlede utgiftene i 2015. Andelen lønn til presteskapet har økt fra 81% til 82% fra 2014 til 2015, tas det i betraktning at NAV-refusjoner fom. 2015 er ført på post 01 er utviklingen fra 2014 til 2015 mer markant.

At lønnsandelen for administrasjonen på 8% viser at Borg bispedømme bruker en forholdsmessig mindre del av sitt budsjett på lønn for administrasjonen enn øvrige bispedømmer.

Av etatsstatistikken framgår det at Borg BDR pr 30 november benyttet 92 % av årsverkene til prestatjeneste. Dette er noe høyere enn landsgjennomsnittet.

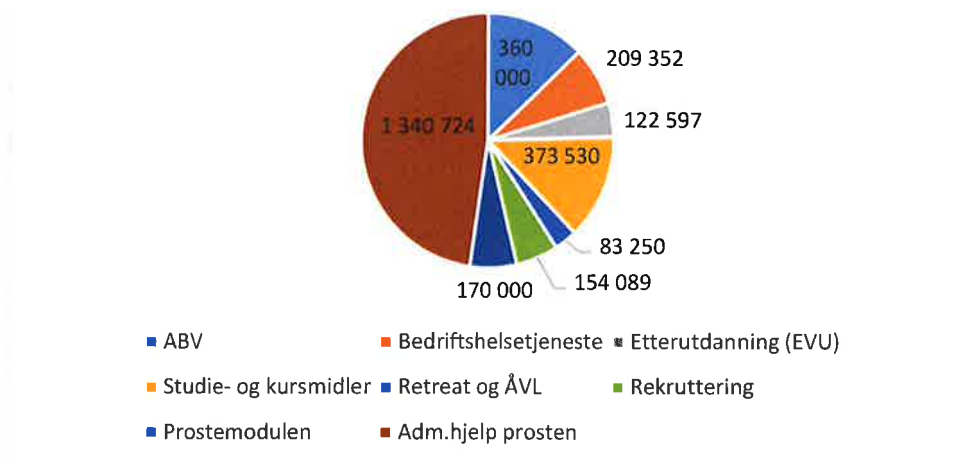
Borg bispedømme har flest kirkemedlemmer pr. prest (3650), ligger nest høyest i antall kirkelige handlinger pr. prest (88) og helt på gjennomsnitt når det gjelder lønnsutgifter pr. årsverk. Til sammen er disse tallene med på understreke det som vi flere ganger har kommunisert: Behov for styrkede ressurser til prestatjenesten, er sammen med Stavanger fortsatt størst i Borg.

### Ledelse av prestatjenesten

Bispedømmerådet har vesentlige arbeidsgiverfunksjoner overfor prestene. Som arbeidsgiver for prestene er en stor del av den økonomiske ressursbruken innrettet mot ledelse og utvikling av prestatjenesten. Totalt ble det brukt 2 813 500 kroner til dette i 2015.



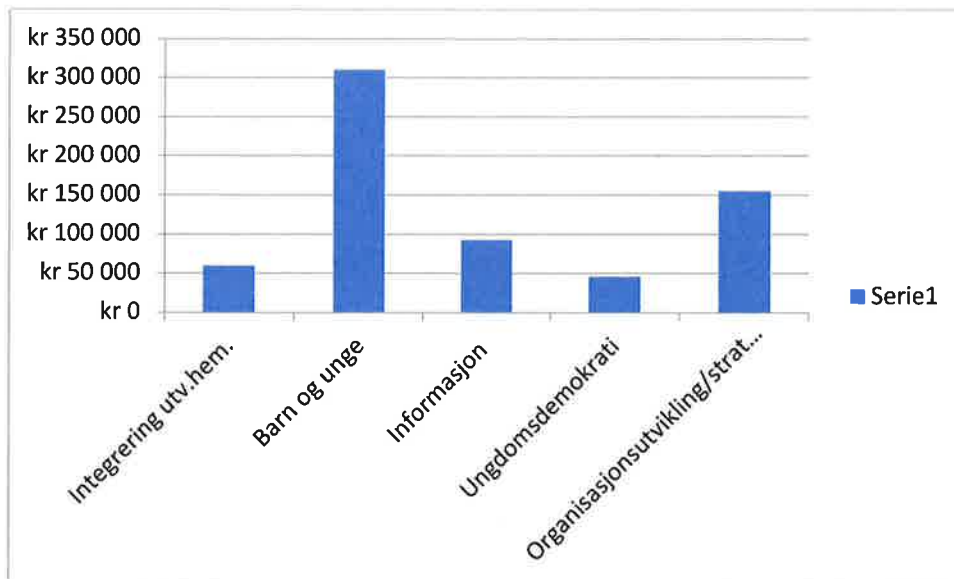
## Ledelse og utvikling av prestetjenesten



For å styrke prostenes ledelse brukte bispedømmerrådet kr. 1 341 000 på tilskudd til administrativ hjelp til presten og kr.170 000 i lisens til Prostemodulen. I tillegg har det vært avviklet samlinger for lederutvikling for prostene. Vi vurderer dette som god ressursbruk. Når det gjelder videreutvikling av prestetjenesten, vil vi trekke fram 3 viktige områder. Borg bispedømme brukte i 2015 kr 360 000 på arbeidsveiledning (ABV), kr 496 000,- samlet på etter- og videreutdanning (EVU), studie- og kursmidler og kr 83 250 på retreat og åndelig veiledning (ÅVL). Den samlede bevilgning til Borg bispedømme gjør at det har vært nødvendig å kutte ressursbruken til EVU og ÅVL i 2015, sammenlignet med året før.

### Øvrig arbeid for å støtte og inspirere arbeidet i menighetene

Borg bispedømmeråd ser seg som et ressurs- og kompetansesenter som har som formål å bidra til måloppnåelse og god forvaltning i hele Den norske kirke i Borg. Den største ressursbruken knyttet til dette er lønn til ansatte ved Borg bispedømmekontor. Rådgivning, kurs og veiledning, saksbehandling og tilskuddsforvaltning er hovedarbeidsområder ved administrasjonen. Utover lønnskostnader er de største økonomiske ressursene fra kap. 0340 post 01 benyttet som vist i diagrammet under (netto tall). I posten organisasjonsutvikling ligger utvikling av samhandlingsarenaene bl.a. Borg Lederforum. En årlig samling for valgte ledere i fellesråd og menighetsråd, proster, kirkeverger og daglige ledere.



Sum pr formål (netto tall) der Borg bispedømmeråd har bidratt (eks. lønn administrasjonen):

Integrering	kr 60.000,-
Barn og unge	kr 310.000,-
Informasjon	kr 93.000,-
Ungdomsdemokrati	kr 45.900,-
Organisasjonsutvikling	kr 155.350,-

## 3.5 Nærmere omtale av virkemiddelbruken

Virkemidlene Borg Bispedømmeråd har vurdert er Visitas, Personalforvaltning, Tilskudsforvaltning, Kurs og veiledning, Kommunikasjon og Samarbeidsprosjekter.

### 3.5.1 Visitaser

Visitasesenes formål er å støtte, inspirere og veilede menigheter og ansatte, og gjøre kirkens nærvær synlig i lokalsamfunnet. Visitasene er forankret i visitasreglement for Den norske kirke. I Borg bispedømme er det utarbeidet en visitasveiledning for menighetene til bruk i forberedelsene. Borg er oppdelt i 50 visitasområder og biskopen gjennomfører 6-7 visitaser i året, normalt fra tirsdag til torsdag samt søndag.

**Resultater:** Borg bispedømmeråd vurderer at visitasene i 2015 ble gjennomført i henhold til visitasinstituttets intensjon. Evalueringene som er gjennomført på prostenes visitasoppfølgende møter ½ år etter gjennomført visitas viser gode resultater. I hver visitas utvikles en visitasinnberetning og et visitasforedrag som gir en oversikt over og vurdering av situasjonen i lokalkirken. Visitasene er vesentlig for resultatoppnåelse på hovedmålene. I tillegg vil Borg biskop og bispedømmeråd trekke fram følgende eksempler på bidrag til resultater av visitasene:

- Økt samarbeid med buddhistiske miljøer i bispedømmet (Frogner/Romerike og Moss i 2015).
- Forsterket samarbeid mellom lokalkirker og asylmottak (Ås, Eidsberg i 2015).
- Kompetanseutviklende samarbeid mellom lokalkirker og kommunal helse- og omsorgstjeneste om rett til tros- og livssynsutøvelse (Moss og Halden).
- Dialog- og sonderingsmøte med ledelsen i helse- og omsorgstjenesten om rett til tro- og livssynsutøvelse (Eidsberg).
- Etablering av kontakt med NAV (Moss)

**Vurdering av ressursbruk:** Ved Borg bispedømmeråd er det seniorrådgiver i teologi som håndterer visitaskalender, planlegging, gjennomføring og formulerer utkast til visitasforedrag. Til hver visitas går det med ca. 10 virkedager. Biskopen gjennomfører visitasen og bruker et timetall tilsvarende 8 virkedager. Prostene bruker mellom 7 og 11 virkedager. I tillegg legges det ned et omfattende arbeid lokalt med rapport og forberedelser. Totalt sett brukes det 4 månedsverk av bispedømmerådets budsjett på visitaser. Dette mener vi er effektiv ressursbruk vurdert opp mot resultatene.

### 3.5.2 Kurs, fagdager og veiledning

Kurs og rådgivningsfunksjonen til sekretariatet og biskop er et viktig virkemiddel. Biskopens tilsynsansvar omfatter å «rettlede og oppmuntre bispedømmets menigheter, kirkelig tilsatte og øvrige medarbeidere. For å ivareta dette tilsynsansvar kan biskopen gi råd og veiledning». Sekretariatet utfører et betydelig veiledningsarbeid overfor proster, kirkeverger, menigheter og øvrige ansatte i Den norske kirke i Borg, både via telefon, epost og i direkte møter og samlinger.

**Resultater:** Det har vært avholdt 7 fagdager og samlinger i biskopens regi med til sammen 253 deltakere. Det har vært avholdt 17 andre kurs og kompetansehevede tiltak innenfor trosopplæring, kommunikasjon, kultur og inkludering, med til sammen 690 deltagere. I forbindelse med kirkevalget ble det avholdt tre kurs for valgansvarlige lokalt og 9 prostivise kurs for de nye menighetsrådene. Til sammen deltok omtrent 790 personer på disse kursene.

På trosopplæringsfeltet har det ut over dette vært avholdt 30 prostivise trosopplæringsforum der ikke rådgiver trosopplæring har deltatt på selve samlingene, men har vært inne i tilretteleggelse, forberedelse og oppfølging. På disse kursene har det til sammen vært 350 deltakere, og bispedømmerådet har brukt 7 dagsverk på forberedelse og oppfølging.

I tillegg til dette arrangerte Borg biskop og bispedømmeråd stiftsdag for alle ansatte i Den norske kirke i Borg 24.september 2015. På denne deltok 120 prester ansatt i bispedømmerådet, og 290 fellerådansatte. Ved evalueringen deltok 266 respondenter. 70 % av deltakerne gav stiftsdagen terning kast 5 eller 6. Det gikk med om lag 50 dagsverk til planlegging og gjennomføring av stiftsdagen av komiteemedlemmer ansatt i bispedømmerådet. I tillegg var det med representanter fra ulike faggrupper tilsatt i kirkelig felleråd.

Evalueringer er gjennomført på 50 % av kursene/fagdage. Evalueringene er gjennomgående gode. Omlag 70 % av deltagerne synes kurset/fagdagen har vært nyttig. Evalueringen av menighetsråds kursene viser at blant deltagerne var 58 % tilfreds, 21 % svært tilfredse, 14, % nøytral og kun 1,2 % var svært lite tilfredse, mens 4,2 % var lite tilfredse.

**Ressursbruk:** På dette området er det ingen vesentlige endringer når det gjelder ressursbruk. Biskopens fagdager medfører om lag 55 dagsverk. Øvrige kurs og kompetansetiltak om lag 80 dagsverk. Kostnadene knyttet til gjennomføring er minimale, men på arrangementene i bispegården brukes det merkantile funksjoner i vertskapsarbeidet om lag 15 dagsverk. Veiledning og rådgiving krever betydelig ressurser, et anslag er at om lag 30 % av ansattes tid går med til ekstern rådgivning. Kursvirksomheten i forbindelse med kirkevalget tok medførte om lag 18 dagsverk.

**Vurdering av ressursbruken:** Kurs og fagdager vurderes som effektiv i kompetanse-, relasjons- og kulturutvikling. Nærvær av ledere på kurs og fagdager vurderes også som effektiv ressursbruk. I 2015 ble kurs og fagdager koblet tettere opp imot resultatmål og strategiske mål. Den praktiske organiseringen av kurs og fagdager har blitt mer effektiv med bruk av Episerver. Når det gjelder veiledning og rådgivning vurderes ressursbruken som hensiktsmessig ut fra vår funksjon som kompetansesenter. Det er grunn til å tro at noe av veiledningen kan effektiviseres med å dele erfaringer på nettsiden.

### **3.5.3 Personalforvaltning**

Biskopen leder prestetjenesten i bispedømmet og treffer samtlige prester 2 ganger i året. Under visitaser gjennomføres det tilsynssamtale med samtlige prester og vigslede medarbeidere. Dette skjer primært gjennom prostene, og Borg biskop har derfor prioritert denne relasjonen. Borg biskop har årlige medarbeidersamtaler med alle proster. I tillegg til dette gjennomføres også en årlig utviklingssamtale som oppfølging av medarbeidersamtalen en årlig samtale sammen med personalsjef om personalspørsmål. Bispedømmet gjennomfører videre et eget lederutviklingsprogram for biskop, proster og ledergruppen ved bispedømmeadministrasjonen. Arbeidsveiledning er et viktig virkemiddel for kvalitetssikring av tjenesten, og Borg bispedømme har lang tradisjon for å prioritere dette arbeidet. Personalavdelingen utfører mye direkte rådgivning.

**Resultater:** I 2015 var det i Borg bispedømme 7 prostemøter (heldags) og 2 lederutviklingssamlinger som hver gikk over 2 dager. Borg bispedømme bruker «Prostemodulen» som administrativt ledelsesverktøy for prostene. Dette bidrar til å gi prestene en forutsigbar arbeidssituasjon, og er et

godt verktøy for prostene når det gjelder å fordele arbeidsoppgaver og ha oversikt over uttak av ferie- og fridager. Arbeidsveiledning: 84 prester (61 %) deltok i 2015 i kontinuerlig gruppeveiledning. Det ble i 2015 gjort en undersøkelse av de 36 som ikke deltar i ABV, 16 % oppgir at dårlig opplevelse er årsaken til at de ikke deltar, men 40 % sier at de deltar i veiledning andre steder. Sammen med undersøkelsen fra 2014 om positive opplevelser knyttet til ABV viser denne undersøkelsen betydningen av verktøyet ABV i personalforvaltningen. Arbeidsplassundersøkelsen for prestene i 2015 viser en svak nedgang fra i 2014. Det kan se ut som at endringer knyttet til boplikt og forberedelse og gjennomføring av virksomhetsoverdragelse påvirker prestenes tilfredshet og trivsel.

**Ressursbruk:** Det er om lag tre årsverk knyttet til personalforvaltningen i tillegg til biskopens og stiftsdirektørens tid. Totalt brukes kr 2 813 500 i ledelse og utvikling av prestedtjenesten.

**Vurdering av ressursbruk:** Personalforvaltningen vurderes som svært effektiv i Borg bispedømme. Arbeidsveiledning vurderes som effektiv ressursbruk. Forebygging av personalsaker ved hjelp av veiledning fra sekretariatet vurderes som effektiv ressursbruk. Personalforvaltningen blir svært viktig i tiden fremover.

### **3.5.4 Kommunikasjon**

Borg BDR har prioritert kommunikasjon som virkemiddel. Det er ansatt en kommunikasjonsrådgiver i 50% stilling. Hovedvirksomheten på kommunikasjonsfeltet i 2015 har dreid seg om kirkevalget.

**Resultater:** Kommunikasjon har vært brukt aktivt i forankringen av strategiplanen som nå er delt med alle nye valgte medlemmer i menighetsråd. Kommunikasjon har også vært viktig i arbeidet med å utvikle samhandling på tvers av nivåer og organisasjoner. Borg bulletin er organet for internkommunikasjon i Borg BDR. Resultatene for nettside, Facebook og lokalaviser er beskrevet under resultatmål 3.b i punkt 3.2.3. Resultater for kommunikasjonsarbeidet i kirkevalget er beskrevet i punkt 3.2.5.

**Ressursbruk:** Lønn til 50 % kommunikasjonsrådgiver samt midler til kirkevalget.

**Vurdering av ressursbruk:** Ressursbruken vurderes som effektiv. Organisering med kommunikasjonsrådgivers ansvar for kirkevalg bidro til at samhandlingen på valg og kommunikasjon ble svært effektiv.

### **3.5.5 Tilskuddsforvaltning**

Som ledd i prosessen med et tydeligere skille mellom stat og kirke ble tidligere poster på statsbudsjettet slått sammen og Kirkerådet fikk i 2015 en samlet tildeling til trosopplæring, diakoni, katekese og kirkemusikk. I endelig tildelingsbrev fra Kirkerådet av 28.10.2015 til bispedømmerådene fikk Borg bispedømmeråd belastningsfullmakt til å disponere totalt 51 376 000,- fra kap. 0340 post 75.

#### **3.5.5.1 Tildeling kirkelig formål**

Tilskuddet er øremerket katekese, diakoni og kirkemusikk og utbetales som tilskudd til fellesrådene med statlig finansierte kateket- og diakonstillinger, samt som tilskudd til kirkemusikk ved Fredrikstad domkirke.

**Resultater:** Borg bispedømmeråd har arbeidet for opprettelse av prostidiakoner. Disse har i sin stillingsbeskrivelse en rådgivnings- og ressursoppgave for menighetene i prostiet. Det er ved



utgangen av 2015 diakoner i 4 prostier med ansvarsoppgaver i prostiet. Dette har bidratt til at resultatmålet om å øke antall menigheter som betjenes av en diakon er oppnådd.

**Ressursbruk:** I 2015 ble det tildelt 13.730.000 kroner. Alle midlene er forvaltet i henhold til Bestemmelser om økonomistyring i staten kap. 6.

**Vurdering av ressursbruk:** Tilskudsforvaltningen er administrativt effektiv, men midlene er ikke tilstrekkelig i forhold til behovet.

### **3.5.5.2 Tildeling trosopplæring**

Tilskudsforvaltningen på trosopplæring er et omfattende virkemiddel knyttet til tildeling, plan- og regnskapsrapportering med tilhørende veiledning for å gjennomføre trosopplæringsreformen.

**Resultater:** Det er gjennomført omfattende kurs- og møtevirkosomhet i tillegg til forvaltningsoppgaver rundt tildeling og etablering av forum med fagkoordinator for tverrfaglig arbeid og fagutvikling i prostiene. Prosessene rundt plangodkjenning har fokusert på lokal ansvarsavklaring og realisme, og har bidratt til å styrke menighetenes gjennomføringsevne mht. trosopplæringstiltakene. Det har i 2015 blitt godkjent 12 lokale planer for trosopplæring som 1. gangs godkjenning og 1 sokn har fått utsatt frist. 14 planer er innsendt etter avsluttet revisjonsprosess og venter på godkjenning. Til sammen har altså 27 sokn i en godkjenningsprosess i 2015 med sin lokale plan. Det er vår vurdering at oppnåelse av resultatmål 2b (Opprettholde antall timer på 240 timer i gjennomsnitt) og 2c (Oppslutning om trosopplæringstiltakene øker opp mot landsgjennomsnittet) er tett knyttet til bruken av tilskuddene. Godkjenningsprosessen er lagt opp med formål å styrke samhandlingen i organisasjonen- dette opplever vi stort sett i alle prostier.

**Ressursbruk:** Borg bispedømmeråd hadde i 2015 via belastningsfullmakt fra Kirkerådet tildelt kr 37.646.000,- fra statsbudsjettets kap. 0340 post 75. Etter vedtak i Borg bispedømmeråd i sak 018/15 benyttes kr. 630.000,- av de tildelte utjevningmidlene på å tilby ett fellesråd i hvert prosti midler til en funksjon som fagkoordinator (se omtale av resultater over). Dette i samarbeid med de kirkelige fellesråd og prost.

**Vurdering av ressursbruk:** Borg bispedømme forvalter økonomi, plangodkjenning og faglig oppfølging rundt trosopplæringsreformen svært effektivt. Ett årsverk er fast knyttet til dette arbeidet. Reformen er svært omfattende, og krever tett oppfølging fra bispedømmet. Arbeidet med plangodkjenning krever en del ressurser både fra sekretariatet og ute. Det er allikevel bispedømmerådets vurdering at arbeidet med planutvikling er viktig og riktig bruk av ressurser. Funksjonen som fagkoordinator som i samarbeid med fellesrådene opprettes i hvert prosti i om lag 10% størrelse, er et viktig grep for på sikt å bygge en støttestruktur rundt trosopplæringen og forsterke erfaringslæring og fornyelse mellom ulike faggrupper som jobber med trosopplæring i menighetene.

### **3.5.6 Samarbeid og alliansebygging**

Siden midler til drift og utvikling er begrenset, er samarbeid med andre organer og organisasjoner en viktig strategi og et effektivt virkemiddel i Borg bispedømmeråds arbeid.

#### **Resultater:**

Samarbeidet med Borg kirkevergelag har resultert i et systematisk strategisk arbeid gjennom hele året. Dette har ført til tverrfaglig ABV, en vellykket årskonferanse Borg arbeidsgiverforum, og en felles strategiplan for Den norske kirke i Borg.

Gjennom samarbeidet med organisasjonene i Samarbeid Menighet og Misjon (SMM) mobiliseres menighetene til globalt engasjement. I 2015 ble Borg Misjonsforum etablert for å styrke relasjonen til og samhandlingen med ulike kirkelige organisasjoner, lag og foreninger.

Borg Bispedømmeråd deltar i styringen av en rekke organisasjoner for å styrke utøvelsen av Den norske kirkes oppdrag i bispedømmet. For å styrke samhandling og kompetanseutvikling for alle aktørene i Den norske kirke i Borg, besluttet Bispedømmerådet å etablere Borg Misjonsforum. Deltagerne er Kirkens Nødhjelp, Kirkens Bymisjon, Kirkens SOS, Kirkens Familievern og IKO, Norge KFUM/K og organisasjonene i SMM. I 2015 deltok flere av organisasjonene på Diakonens Dag .

For å styrke inkluderingen av religiøse minoriteter og særlig den muslimske befolkningen, besluttet Bispedømmerådet i 2013 å starte prosessen med å etablere et Dialogsenter lokalisert i Sarpsborg. Dette skjer i samarbeid med Kirkens Bymisjon, Sarpsborg Kirkelige Fellesråd, Metodistkirken, de fem moskeene og med Sarpsborg kommune. I 2015 ble Dialogforum Østfold etablert som en forening av menigheter, moskeer og Kirkens Bymisjon. Det er videre etablert relasjon med Buddhisklosteret i Sørumsund.

Hovlandfestivalen gjennomføres i samarbeid med Fredrikstad kommune, Østfold Fylkeskommune, Fredrikstad kirkelig Fellesråd og Ung Kirkesang i tillegg til kunstneriske og faglige ressurser.

Arbeidet med å utvikle pilegrimsleden i Borg gjøres i samarbeid med Østfold og Akershus Fylkeskommuner og Oslo Pilegrimssenter. Pilegrimsvandring for klimarettferdighet utløste samarbeid med skoler, historielag og en rekke andre organisasjoner lokalt

I 2013 vedtok Bispedømmerådet etter anmodning å administrere relasjonen til Evangelical Lutheran Church in Jordan and The Holy Land (ELCJHL) selv. I 2015 ble det gjennomført en felles konsultasjon i Betlehem mellom bispedømmerådet og synodestyret om luthersk identitet og utvikling av samarbeidet. Forberedelsene til pilegrimsvandring i Jordan og Det hellige land startet i 2015.

I forlengelsen av samarbeidet med Göteborgs Stift i forbindelse med klimapilegrimsvandringen, begynte samtalene om en naboskapsavtale med Stiftet med sikte på faglig utveksling og samarbeid på utvalgte områder.

**Vurdering av ressursbruk:** Ressursbruken til samarbeid og alliansebygging har gjort det mulig å gjøre mer enn det vi ellers hadde fått til. Samarbeid vurderes som et effektivt og strategisk viktig virkemiddel. Og det kompenseres i noe grad for de begrensede ressurser i sekretariatet.

## **IV. Styring og kontroll i virksomheten**

### **4.1 Styring og kontroll**

#### **4.1.1 Virksomhetens risikostyring 2015**

Økonomiregelverket fastsetter krav til virksomhetens styring og intern kontroll og til rapporteringen på dette i årsrapporten innenfor den struktur og departementet fastsetter til form og innhold.

#### **Risikostyring**

Borg bispedømmeråd gjennomførte i 2015 risikovurderinger knyttet til de enkelte resultatmålene både i sekretariat og prostemøte. Risikovurderingene ligger som grunnlag for tiltakene både hos proster og sekretariatet.

#### **Effektiv ressursbruk**

Det er gjennomgående foretatt vurdering av ressursbruk i bispedømmerådets omtale av virkemiddelbruk se kap 3.5.

#### **Lover og regler overholdes**

Bispedømmerådet og biskopen er forpliktet på de lover og regler som er fastsatt for virksomheten som statlig forvaltningsorgan og etter de bestemmelser som er vedtatt for den kirkelige virksomhet. Det er i 2015 ikke avdekket brudd på lover og regler. Ved særskilte tilfelle benyttes ekstern kompetanse på områder bispedømmerådet ikke besitter kompetanse. Bispedømmerådet har i 2016 benyttet ekstern kompetanse innenfor gravferdsloven, samt innhentet kompetanse på skatterett i forbindelse med arbeidet med opphør av boplikten for presteskabet. Bispedømmerådet har utarbeidet Tilpasningsavtale til Hovedavtalen for og har høy bevissthet på utøvelse av medbestemmelse i virksomheten.

#### **Resultat- og regnskapsinformasjon**

Det er jevnlig regnskaps og budsjettreportering til bispedømmeråd og proster. Borg bispedømmeråd er fullservicekunde hos DFØ. I forhold til resultatinformasjon på særskilte områder er det gjennomført Quest-backundersøkelser blant annet i forbindelse med kirkevalget i 2017 se kap 3.2.5.

#### **Vesentlig styringssvikt, feil og mangler avdekkes og håndteres**

Borg bispedømmeråd har innført rutiner for avdekking av mislighold i virksomheten etter standarder på statlig sektor. Av bispedømmerådets midler benyttes ca. 92% av tildelingen til lønn og personalkostnader. Bispedømmerådet følger de rutiner som er i henhold til økonomi-instruks fastsatt av bispedømmerådet. Det er etter vår vurdering liten risiko for misligheter siden rutiner og kontroller vil fange opp avvik.

#### **Dokumentert internkontroll**

Borg bispedømmeråd har vedtatt dokument for virksomhetsstyring og internkontroll i 2013. Det er utstedt budsjett disponeringsfullmakter til personer i henhold til Bestemmelser om økonomistyring i staten. Det utstedes årlig eget styringsdokument til prostene med henvisning til vedtatt budsjett og budsjettposter som gjelder prostens ledelse av prestetjenesten i prostiet.

Riksrevisjonen har overfor departementet bl.a. pekt på at internkontrollrutinene årlig skal gjennomgås og fornyes. Det har bispedømmerådet tatt til etterretning.

#### 4.1.2.Likestilling

Kjønnsfordeling, fordelt på stillingsgrupper		Ledere		Rådgivere		Konsulenter		Totalt	
		antall	% kvinner	antall	% kvinner	antall	% kvinner	antall	% kvinner
		Borg	2015		33 %		43 %		100 %
	2014		33 %		57 %		100 %	14	58 %
Totalt	2015		35 %		53 %		89 %	183	56 %
	2014		35 %		52 %		89 %	241	53 %
	2013		41 %		51 %		91 %	168	58 %

Av ledere ved bispedømmekontoret er det en andel av kvinner på 33%. Ledergruppen består av tre personer. (biskop ikke medregnet).. Den kvinnelige andel av rådgivere har gått ned fra 57% og til 43%. Dette henger sammen med at 2 kvinner sluttet i stillingen i 2015 og det rekrutert en kvinne og en mann.

Når det gjelder tilsatte i konsulentstillinger, er samtlige av disse kvinner. Når vi ser på den samlede kjønnsbalansen ved bispedømmekontoret, er det en god balanse mellom kvinner og menn.

Kvinnens gjennomsnittslønn i prosent av menns					
		Ledere	Rådgivere	Konsulenter	Totalt
Borg	2015	84 %	95 %		85 %
	2014	75 %	95 %		84 %
Totalt	2015	97 %	97 %	101 %	91 %
	2014	88 %	96 %	100 %	88 %
	2013	93 %	96 %	99 %	87 %

Kvinnelige ledere ved bispedømmekontoret tjener 84% av mannlige. Det er gjort endring i utregningsmodellen fra 2014 til 2015, tallene er derfor ikke sammenlignbare. Når det gjelder lønnsfordeling blant rådgivere, tjener kvinner i snitt 95% av menn. Dette tallet er uendret fra 2014 og det ligger litt under gjennomsnittet for alle bispedømmekontor som er 97%. Tallene viser at et fokus på kvinners lønnsutvikling fortsatt er viktig.

Kjønnsfordeling, fordelt på stillingsgrupper		Biskop/prost		Prester	
		antall	% kvinner	antall	% kvinner
		Borg	2015	10	40 %
	2014				34 %
Totalt	2015	111	27,9 %	1294	31 %
	2014				30 %

Det er en god kjønnsfordeling av lederstillingene i Borg bispedømme (Biskop/prost) på 40%. Når det gjelder andel kvinnelige prester, er det en svak oppgang, som ikke kommer fram i skjemaet fra 33,6% kvinnelige prester i 2014 og til 34,0% i 2015. Det har vært en jevn, svak økning av andelen kvinnelige

prester både i 2013,2014 og 2015. Fra bispedømmets side er vi tilfreds med dette. Selv om vi kan vise til at den samlede kjønnsfordeling i presteskapet er tilfredsstillende, er det i Borg store ulikheter mellom prostiene. I Østre Romerike prosti er kvinneandelen 66%, mens den i Østre Borgevangel er 23%. Dette gjør at vi i de prostier hvor andelen er lav, har et særlig fokus på kjønn ved utlysning og tilsetting.

Kvinner						
gjennomsnittslønn						
i prosent av menns		Prost	Sokneprest	Kapellan	Andre	Totalt
Borg	2015	94 %	100 %	99 %	95 %	98 %
	2014	95 %	99 %	100 %	96 %	98 %
Totalt	2015	98 %	98 %	100 %	96 %	97 %
	2014	91 %	98 %	99 %	97 %	97 %

Tallene for prost viser at de kvinnelige proster i snitt tjener 94% av sine mannlige kollegaer. Hovedforklaringen på dette er at flere av de kvinnelige proster er blant de sist tilsatte og at flere av dem også er prost for de mindre prostier. Når det gjelder gjennomsnittslønn for sokneprester, er det gledelig å registrere at det ikke er forskjell i lønnsnivå for kvinner og menn. Tallene for gruppen av kapellaner, viser også en jevn og god avlønning for kvinner og menn.

#### 4.1.3 HMS/arbeidsmiljø

Borg bispedømmeråd har IA-avtale og arbeidet gjennomføres i henhold til inngått avtale.

Sykefravær	Egenmeldt		Legemeldt		Totalt		Kjønnsfordeling	
	sykedager	fravær	sykedager	fravær	sykedager	fravær	kvinner	menn
alle ansatte 2015								
Borg	78	0,2 %	1973	5,8 %	2052	6,0 %	7,5 %	5,2 %
Totalt	1088	0,3 %	16712	4,8 %	17800	5,1 %	7,2 %	4,0 %

Det samlede sykefravær i Borg bispedømme 2015 er på 6,0%. Om vi splitter tallene opp og deler skiller presteskap og bispedømmeadministrasjon, har presteskapet i 2015 et sykefravær på 5,86%. Det er en liten nedgang fra 2014 hvor det samme tall var 5,92%. Bispedømmeadministrasjonen har for 2015 et sykefravær på 6,1%. Også det er en nedgang fra 2014 hvor det samme tall lå på 9,49%. Oversikt over sykefravær blir jevnlig drøftet i RAMU. Arbeidsplassundersøkelsen som ble gjennomført i 2015 har en svarprosent 67,2% . Det er noe lavere enn for 2014 (76,9). Samlet sett er resultatene noe lavere enn i 2014. På en skala fra 1-6 vurderes fysisk arbeidsmiljø til 4,7, og opplæring og oppfølging 4,5, samt arbeidsplaner og arbeidsbeskrivelser til 4,5.

I ledelsen av prostiene brukes undersøkelsen for å sikre best mulig arbeidsmiljø. Vi registrerer for 2015 en liten nedgang til punktene informasjonen fra og relasjon til prost og bispedømmeadministrasjon henholdsvis 5,0 og 4,8 (nedgang på 0,1). Denne nedgangen skyldes i hovedsaken usikkerhet blant prestene vedrørende opphør av boplikt og innføring av nye arbeidstidsbestemmelser. 7,1 % rapporterer på arbeidsrelaterte helseplager (10,7% i 2014). Dette er fortsatt for høyt og vil være fokus i medarbeidersamtaler med prostene.



## **4.2 Fellesføringer: Redusere tidstyver i forvaltningen**

Borg bispedømmeråd har i all hovedsak «interne» brukere- prester ansatt i BDR, og ansatte og frivillige i fellesråd. Borg bispedømme har arbeidet med reduksjon og fjerning av «tidstyver» langs to linjer i 2015.

Staben ved bispedømmekontoret har gjennomgått en organisasjonsendring med reduksjon fra 3 til 2 seksjoner og en opprettelse av stiftsdirektørens stab. Dette har medført høyere effektivitet, bedre intern kommunikasjon og enklere intern samordning og mer rasjonell ressursanvendelse. I tillegg anvendes digitalisert arkiv- og postfunksjon med det formål at det alt vesentlige av brevpost skal distribueres elektronisk fra bispedømmerådet. Resultatet av dette er mindre utgifter til porto, papir og konvolutter, men det viktigste er at post kommer raskere frem til korrekt mottaker. Innføring av intranett og arbeid i felles arbeidsrom og anskaffelse og bruk av utstyr for videokonferanser til enkelte møter på nasjonalt nivå er viktige bidrag til en mer effektiv og rasjonell arbeidsform.

### **4.2 Miljø**

Borg bispedømmekontor har vært sertifisert som Miljøfyrtårn siden 2009. Bispedømmekontoret er ikke resertifisert i 2015, men driftes etter kriteriene for miljøfyrtårn. Borg bispedømmeråd vedtok i mai 2015 en miljøplan som en oppfølging av Kirkerådets klimaplan.

### **4.3 Etske standarder**

Virksomheten har utarbeidet egne etiske retningslinjer. Disse gjøres kjent for og fornyes for hvert nytt valgte bispedømmeråd. Etske retningslinjer er også gjennomgått i prostemøte og ledermøte i administrasjonen. I rutinehåndboken «Prest i Borg» som distribueres til alle ansatte redegjøres det for retningslinjer for bierverv, mottak av gaver, mv. Dokumentet ble sist gjennomgått i møte med nytilsatte høsten 2015. Med henvisning til Statens Personalhåndbok kreves det at alle ansatte som ønsker å inneha bierverv søker biskopen (evt. stiftsdirektør for ansatte ved bispedømmeadministrasjonen) om godkjenning. Virksomhetens policy og ønsket etisk adferd kommuniseres i regelmessige møter med de ansattes organisasjoner, i kurs for nyansatte og i medarbeidersamtaler. Med unntak av enkelte stillinger i administrasjonen er alle ansatte prester og igjennom dette bundet av sitt ordinasjonsløfte. Det er innført en tiltaksplan for håndtering av grenseoverskridende atferd og bispedømmerådet har oppnevnt kontaktpersoner i forbindelse med varsling av grenseoverskridende adferd. Dette er gjort kjent i virksomheten. Borg bispedømmeråd ivaretar i rutinehåndboken "Prest i Borg" og i HMS-perm arbeidet med rutiner for varsling. De kirkelige fellesrådene har også tilsvarende rutinebeskrivelser. Det er inngått HMS-avtaler mellom alle kirkelige fellesråd i Borg og Borg bispedømmeråd. Disse avtalene er nylig revidert. Det er i 2015 ikke meldt misligheter som kommer inn under pkt. 10.19 i Statens Personalhåndbok.

### **4.3 Oppfølging av revisjonsmerknader fra Riksrevisjonen**

Riksrevisjonen gjennomførte revisjon av Borg bispedømmeråds årsregnskap og disponering av bevilgningene for 2014, inkl. kontroll av utvalgte disposisjoner. Riksrevisjonen utstedte en ren revisjonsberetning uten merknader for 2014. Revisjonen for 2015 er startet og det er gjennomført interimskontroll høsten 2015. Revisjonsberetning for driftsåret 2015 forventes å foreligge ultimo mai 2016.

## V. Vurdering av framtidsutsikter

**Medlemsutviklingen.** Utviklingen i 2015 viser ingen større endring fra beskrivelsen av utviklingen i befolkningen i 2014 verken når det gjelder befolkningsøkningen eller sammensetningen av befolkningen. Vi viser derfor til vurderingene i Årsrapporten for 2014: Statistisk Sentralbyrås framskriving av medlemsutviklingen i Den norske kirke i Borg som vi gjorde i 2014 viste at med dagens reduksjon vil medlemstallet være stabilt frem til 2022- og deretter avta til cirka 480 000 i 2030, og 450 000 i 2040. Samtidig vil befolkningen øke slik at medlemsandelen vil reduseres til 67 % i 2020, 57 % i 2030, og under 50 % i 2040. Andelen innvandrere og deres barn i Borg vil nærme seg 30 % i 2040.<sup>1</sup> Nedgangen i antallet medlemmer i 2015 er noe større enn prognosen indikerte, men må primært knyttes til økningen i utmeldinger som skjer i valgårene. Det vi også ser i 2015 er at antallet tilhørige som ikke melder seg inn ved fylte 18 år utgjør omtrent halvparten av medlemsnedgangen. Dette tallet vil forventes å øke i årene fremover og betyr at vi må fortsette å stimulere alle aldersgrupper til å søke dåp og medlemskap. Vi ser av resultatene også i 2015 at det er signifikante forskjeller i medlemsutviklingen mellom Oslo-nære og Oslo-fjerne prostier. I årene som kommer vil det være naturlig å adressere variasjonen mellom prostienes særpreg i større grad. Samhandling med prostier og bispedømmer med felles utfordringer vil være aktuelt. Et konkret eksempel på dette er samarbeidet om Påskepasjonen mellom Oslo og Borg bispedømmer.

**Viktig betydning for barn og unge.** Det har i 2015 blitt enda klarere at alt for mange ungdommer sliter med et stort forventningspress og derav følgende psykiske lidelser. Mye tyder på at de er symptombærere for en mørk side i vår kultur som det blir stadig viktigere å adressere for alle samfunnsaktører. Trosopplæringsreformen er et svært sentralt virkemiddel Den norske kirke har for å utvikle arenaer for barn og unge med deres foresatte der bekreftelse av alles menneskeverd og akseptering er den sentrale normsetter. Rapporter fra flere menigheter indikerer at særlig ungdommene i økende grad erfarer kirken som et slikt sted. Det betyr også at kirken må utvikle gode og meningsfulle handlingsalternativer for mennesker som av ulike grunner er ute av arbeidslivet, enten det skyldes sykdom eller alder.

**Kirke for alle.** Det forventes at de økonomiske rammene for stat og kommune og befolkningen generelt blir strammere i årene som kommer samtidig som ulikhetene øker og må forventes å bli mer synelig i årene som kommer. Selv om alle partier i styringsposisjon i Norge og lokalt er opptatt av å hindre at noen sakter akterut, er det nødvendig å overvåke hvordan særlig utsatte grupper blir tilgodesett i årene i næringslivet og offentlige budsjetter i årene fremover. Det blir en stor utfordring for kirken i Borg å være en kirke for alle slik at kirkens gudstjenestefeiring og andre tiltak blir steder for inkludering og livskraft.

I 2015 ble noe mer enn 1000 flyktninger, ca 10% av befolkningsveksten i 2015, bosatt i Borg Bispedømme, en gledelig oppgang. Krisene som fører til at mennesker drives på flukt og også kommer til Norge, må i globaliseringen og kommunikasjonsrevolusjonens tidsalder forventes å øke i årene fremover. I sammenlikning med andre land er kapasiteten i Norge betydelig større enn det antallet vi hittil har tatt i mot under forutsetning av at mottaksapparatets kapasitet økes. I lokalsamfunnene i Borg er det fortsatt fullt mulig å øke bosetningen betydelig. Kirkens hovedoppgave

---

<sup>1</sup> Brunborg, Helge. 2014. Utviklingen av antall medlemmer i Dnk Borg.

i Borg er å intensivere sitt arbeid i hvert eneste lokalsamfunn for å sikre gjestfrihet og inkludering av dem som får anerkjent sitt beskyttelsesbehov og dermed får opphold i Norge. I tillegg må forkynnelse og undervisning legge stor vekt på å styrke inkluderende holdninger og handlinger hos kirkegjengere og andre i lokalsamfunnet. Den norske kirke er lokalsamfunnets sentrale religiøse aktør og har derfor et særlig ansvar for å sikre at mennesker med annen tro blir inkludert på en god måte og at kristne fra andre kirkesamfunn finner gode fellesskap. Økt bruk av kirkene til «innvandrermenigheter» vil måtte prioriteres, erfaringene så langt er gode der det skjer. Vi ser også et sterkt økende behov for lokalkirken å engasjere seg overfor asylmottakene.

**Framtidens folkekirke.** Prosessen med overgangen fra statskirke til grunnlovsfestet folkekirke gjør at en lang rekke spenninger i Den norske kirke kommer til overflaten og må håndteres av kirkens organer på alle nivåer. Det blir svært viktig for Den norske kirke i Borg å fortsette arbeidet med å gi ulike grupperinger rom nok til å utvikle sine særpreg innenfor en felles retning og identitet i et forsonet mangfold, bundet sammen av evangeliets forkynnelse og forvaltningen av sakramentene. Det blir en hovedutfordring i en tid med nødvendig fokus på kirkeordnings spørsmål å gi rom og energi til å utvikle Den norske kirke i Borg som en raus folkekirke som gir mennesker livshjelp, livsmestring og livstolkning for alle medlemmer og hele lokalsamfunnet. Et virkemiddel for å styrke samhandling, relevans og engasjement i Den norske kirke i Borg, er den strategiplanen som bispedømmerrådet vedtok i januar 2015 for perioden 2015-2020. Erfaringene dette første året er at dette er et tjenlig redskap for å legge til rette for gode utviklingsprosesser i møte med fremtiden.

Resultatet av den pågående **kommunereformprosessen** er uavklart. Mye tyder på at endringene vil bli mindre enn regjeringens ambisjon. Den vil allikevel høyst sannsynlig medføre noen endringer som vil få konsekvenser for den kirkelige inndeling og organisering. Uansett hvordan resultatet blir, vil prosessen kunne synliggjøre lokalkirken som en identitetsskaper i grender og bydeler når sentralisering og større enheter utvikles. Opprettholdelsen av flere mindre og mellomstore kommuner og med derav følgende Fellesråd med begrenset kapasitet, vil gjøre det nødvendig å vurdere økt samarbeid faglig og administrativt mellom fellesråd og kan aktualisere økte funksjoner på prostinivå.

Vi står overfor en rekke utfordringer når det gjelder **rekruttering** av medarbeidere i de ulike kirkelige tjenestene. Samtidig er også den langt mer fleksible kulturen blant de nye generasjoner arbeidstakere en stor mulighet fordi vi kan rekruttere medarbeidere i alle livsfaser. Forutsetningen er at vi får en struktur i den fremtidige kirkeordningen som styrker samhandling og rolleklarhet og der organisasjonskulturen er tilpasset kunnskapsmedarbeideres forventning til handlingsrom og faglig og personlig oppfølging.

De **økonomiske rammebetingelsene** for Borg bispedømmerråd er krevende i 2016. Det har tre hovedgrunner. Lønnsgradningen i presteskaper, lønnskompensasjon for bortfall av boplikt og en effektiviserings- og rasjonaliseringsgevinst på 0.7% som er trukket i tildelingen. I tillegg er innføringen av regulert arbeidstid og utbetaling av tilleggslønn også en budsjettmessig utfordring. For 2016 er det en mangel i tildelingen beregnet til 4,5 – 5 millioner kroner. Dette skal i 2016 primært dekkes inn gjennom vakansestyling og mindre bruk av vikarer. Forsetter den negative utviklingen vil det på sikt bli nødvendig med en reduksjon i antall ansatte på permanent basis.

## VI. Årsregnskap

### 6.1 Ledelseskommentar årsregnskapet 2015

#### Formål

Borg biskop og bispedømmeråd mottar tildeling av bevilgning fra Kulturdepartementet; statsbudsjettets kapittel 0340 Den norske kirke. Som ledd i prosessen med å gi større budsjettfullmakter til Den norske kirke er departementets bevilgning for kap. 0340 post 75 Tilskudd til trosopplæring og kirkelig virksomhet i 2015 fordelt mellom bispedømmerådene av Kirkerådet. Departementets bevilgning er gitt med de forutsetninger og mål som er omtalt i budsjettproposisjonen - Prop. 1 S (2014-2015):

«Bevilgningen under kapitlet skal støtte opp under Den norske kirke i samsvar med Grunnloven § 16. Dette er hovedformålet. Fra hovedmålet er det utledet følgende mål:

- Den norske kirke skal være en landsdekkende, lokalt forankret kirke.
- Den norske kirke skal ha en oppslutning som bekrefter dens karakter som folkekirke.
- Den norske kirke skal formidle evangelisk-luthersk tro og tradisjon og tilby trosopplæring til alle barn.
- Den norske kirke skal være organisert i samsvar med demokratiske prinsipper og verdier.»

Borg biskop og bispedømmeråds årsrapport for 2015 presenterer hvordan dette er ivaretatt i året som gikk.

Etter at påbegynt innføring av periodisert regnskap etter statens regnskapsstandard (SRS) ble terminert av DFØ og Kulturdepartementet våren 2015 ble Borg bispedømmeråds regnskap for 2015 ført etter kontantprinsippet. Bispedømmerådet er fullservicekunde hos Direktoratet for økonomistyring (DFØ) og Riksrevisjonen er ekstern revisor for virksomheten. Årsregnskapet utgjør del VI i Borg bispedømmeråds årsrapport for 2015.

#### Bekreftelse

Årsregnskapet er avlagt i henhold til: «Bestemmelser om økonomistyring i staten» fastsatt av Finansdepartementet, Finansdepartementets rundskriv R-115 om virksomheters årsregnskap, og Virksomhets- og økonomiinstruks for bispedømmerådene i Den norske kirke fastsatt 31.01.2013 av Fornyings, administrasjons- og kirkedepartementet. For egen virksomhet vedtok Borg bispedømmeråd i sak 65/13 Virksomhets- og økonomiinstruks for Borg bispedømmeråd. Stiftsdirektør mener regnskapet gir et dekkende bilde av Borg bispedømmeråds disponible bevilgninger, regnskapsførte utgifter, inntekter, fordringer og gjeld.

#### Vurderinger av vesentlige forhold for regnskapsåret 2015

Borg bispedømmeråd forvaltet i 2015 midler fra statsbudsjettets kap. 0340 post 01 Den norske kirke på kr. 111.914.000,-, i tillegg via budsjettfullmakt fra Kirkerådet; post 75 Tilskudd til trosopplæring og kirkelig virksomhet kr. 51.376.000,-. Til fratrekk kommer departementets inntektskrav for kap. 3340 post 01 på kr. 1.272.000,-. Samlet forvaltet Borg bispedømmeråd i 2015 netto kr 162.018.000,-, overførte mindreforbruk fra 2014 inkludert. Kontantregnskapet for kap. 0340 post 01 Driftsutgifter

ble gjort opp med en et samlet mindreforbruk på kr 941.750,-. Mindreforbruket er søkt overført til kap. 0340 post 01 i 2016. Det vises til vedlagte bevilgningsrapporteringen og note A.

Artskontorrapporteringen viser at utgifter til lønn og drift eksklusive utbetalinger av tilskudd fra post 75 i 2015 utgjorde kr 111.816.550,-. Det er samlet gjort investeringer i varige driftsmidler på kr. 208.000,- i 2015. Lønnsandelen av driftsutgiftene utgjorde i 2015 90%, uten NAV-refusjoner hadde lønnsandelen vært enda høyere. Det er i hht. Kirkeloven § 14 de kirkelige fellesråd som har ansvar for «anskaffelse og drift av menighets- og prestekontor», mens fengslene står for kontorhold til Borg bispedømmeråds fem fengselsprester.

Borg bispedømmeråd utbetalte i 2015 kr 36.666.000,- til fornyet trosopplæring i henhold til Kirkemøtets plan for trosopplæring «Gud gir- vi deler». Alle menigheter i Borg bispedømmer ble tildelt tilskuddsmidler til trosopplæring fra statsbudsjettets kap. 0340 post 75 i 2015. Fra den samme post 75 fordelte Borg bispedømmeråd i 2015 kr 14.115.000,- som tilskudd til diakoni, katekese og kirkemusikk. Det ble ytt tilskudd til lønnskostnader for 17 diakonstillinger (50 %) og 15 kateketstillinger, til kirkemusikalsk virksomhet ved Fredrikstad domkirke ble det utbetalt kr 110.000,-

Mottatte refusjoner fra NAV var i 2015 om lag kr 420.000,- høyere enn i 2014, dette i hovedsak fordi refusjon foreldrepenger har økt med kr 364.200,- sammenlignet med året før. Inntekter ført i post 01 utgjøres i hovedsak av refusjoner for fellesrådsansattes deltakelse i arbeidsveiledningsgrupper (ABV), inntekter for vielse hvor brudeparene er bosatt i et annet prosti enn der vielsen er foretatt, samt tilskudd til gjennomføringen av Egil Hovlandfestivalen i Fredrikstad høsten 2015.

Mellomværende med statskassen utgjorde pr 31.12.2015 kr 4.695.096,-. Oppstillingen av artskontorrapporteringen viser hvilke fordringer og gjeld mellomværende består av.

Borg bispedømmeråd disponerte i 2015 ikke midler til investeringer fra post 45. Bispedømmerådet disponerte heller ikke kapitalregnskapsposter som er underlagt rapporteringsplikt.

### **Tilleggsopplysninger**

Riksrevisjonen er ekstern revisor og bekrefter årsregnskapet for Borg biskop og bispedømmeråd. Revisjon for driftsåret 2015 er påbegynt og resultatet av revisjonen rapporteres i en revisjonsberetning som utstedes våren 2016. Revisjonsberetningen kan leses på Borg bispedømmeråds nettside når den er mottatt, og fastsatt frist for utsatt offentlighet er utløpt. Borg biskop og bispedømmeråd mottok for 2014 en ren revisjonsberetning.



## 6.2 Prinsippnote årsregnskapet

Årsregnskap for Borg biskop og bispedømmeråd for 2015 er utarbeidet og avlagt i henhold til retningslinjer i Bestemmelser om økonomistyring i staten («bestemmelsene»), fastsatt av Finansdepartementet i 2003 med endringer, senest 5. november 2015. Årsregnskapet er utarbeidet i henhold til krav i bestemmelsene punkt 3.4, samt i tråd med Finansdepartementets rundskriv R-115. Til anvendelse kommer også Kulturdepartementets tildelingsbrev for 2015 jf. vedlegg 3: «Budsjetfullmakter for 2015».

Oppstillingen av artskontorrapporteringen har en øvre del som viser hva som er rapportert til statsregnskapet etter standard kontoplan for statlige virksomheter og en nedre del som viser grupper av konti som inngår i mellomværende med statskassen.

Oppstillingen av bevilgningsrapporteringen og artskontorrapporteringen er utarbeidet med utgangspunkt i bestemmelsene punkt 3.4.2 – de grunnleggende prinsippene for årsregnskapet:

- a) Regnskapet følger kalenderåret
- b) Regnskapet inneholder alle rapporterte utgifter og inntekter for regnskapsåret
- c) Utgifter og inntekter er ført i regnskapet med brutto beløp
- d) Regnskapet er utarbeidet i tråd med kontantprinsippet

Oppstillingene av bevilgnings- og artskontorrapportering er utarbeidet etter de samme prinsippene, men gruppert etter ulike kontoplaner. Prinsippene korresponderer med krav i bestemmelsene punkt 3.5 til hvordan virksomhetene skal rapportere til statsregnskapet. Sumlinjen «Netto rapportert til bevilgningsregnskapet» er lik i begge oppstillingene.

Borg bispedømme er tilknyttet statens konsernkontoordning i Norges Bank i henhold til krav i bestemmelsene pkt. 3.7. Som bruttobudsjettet statlig virksomhet tilføres ikke Borg bispedømmeråd likviditet, men bispedømmerådets driftskonti i DnB nullstilles mot respektive oppgjørskonti i Norges bank daglig. Ved årets slutt nullstilles saldoen på den enkelte oppgjørskonto ved overgangen til et nytt regnskapsår.

## 6.3 Bevilgningsrapporteringen

Oppstillingen av bevilgningsrapporteringen omfatter en øvre del med bevilgningsrapporteringen og en nedre del som viser beholdninger virksomheten står oppført med i kapitalregnskapet. Bevilgningsrapporteringen viser regnskapstall som Borg bispedømmeråd har rapportert til statsregnskapet. Den stilles opp etter de kapitler og poster i bevilgningsregnskapet som Borg bispedømmeråd har fullmakt til å disponere jf. tildelingsbrev fra Kulturdepartementet og Kirkerådet i gjennom året. Kolonnen samlet tildeling viser hva virksomheten har fått stilt til disposisjon for hver kombinasjon av kapittel og post i endelig tildelingsbrev fra hhv. Kulturdepartementet (post 01) og budsjettfullmakt fra Kirkerådet (post 75).

Kulturdepartementet har overført til Kirkemøtet å forvalte de samlede tilskuddene for kap. 0340 post 75 Tilskudd til trosopplæring og kirkelig virksomhet. Kirkemøtet har delegert til Kirkerådet å foreta fordelingen av tilskuddsmidlene mellom bispedømmerådene.

## 6.4 Artskontorapportering

Artskontorapporteringen viser regnskapstall Borg bispedømmeråd har rapportert til statsregnskapet etter standard kontoplan for statlige virksomheter og en nedre del som viser eiendeler og gjeld som inngår i mellomværende med statskassen. Bispedømmerådet har en trekkrettighet for disponible tildelinger på konsernkonto i Norges bank. Tildelingene skal ikke inntektsføres og vises derfor ikke som inntekt i oppstillingen



Karin Elin Berg

*Bispedømmerådets leder*



Per Johan Bjerkeli

Stiftsdirektør

## Oppstilling av bevilgningsrapportering, 31.12.2015

Utgiftskapittel	Kapittelnavn	Post	Posttekst	Note	Samlet tildeling*	Regnskap 2015	Merutgift (-) og mindrefutgift
0340	Den norske kirke	01	Driftsutgifter	A,B	111 914 000	111 816 551	97 449
0340	Den norske kirke	02	Spesielle driftsutgifter	A,B	395 000	0	395 000
0340	Den norske kirke	75	Tilskudd til trosopplæring m.v.	B	51 376 000	50 781 642	594 358
<i>Sum utgiftsført</i>					163 685 000	162 598 193	

Inntektskapittel	Kapittelnavn	Post	Posttekst	Samlet tildeling	Regnskap 2015	Merinntekt og mindreinntekt (-)
3340	Den norske kirke	01	Driftsinntekter	A,B	2 116 300	844 300
3340	Den norske kirke	02	Inntekter ved oppdrag	A,B	395 000	-395 000
5309	Tilfeldige inntekter	29	Ymse - Gruppelivsforsikring		0	
5700	Folketrygdens inntekter	72	Arbeidsgiveravgift		207 256	
Sum inntektsført					1 667 000	14 798 691

### Netto rapportert til bevilgningsregnskapet

Kapitalkontoer	Netto rapportert til bevilgningsregnskapet
60063301	Norges Bank KK /innbetalinger
60063302	Norges Bank KK/utbetalinger
703872	Endring i mellomværende med statskassen
<i>Sum rapportert</i>	
	147 799 501

### Beholdninger rapportert til kapitalregnskapet (31.12)

Konto	Tekst	2015	2014	Endring
6260	Aksjer	0	0	0
703872	Mellomværende med statskassen	-4 695 096	-4 223 948	-471 148

\* Borg bispedømmeråd har ikke avgitt belastningsfullmakter i 2015. For mottatt belastningsfullmakt fra Kirkerådet for post 75 se note B.

**Borg bispedømmeråd - Årsregnskap 2015**

<b>Note A Forklaring av samlet tildeling utgifter</b>			
<b>Kapittel og post</b>	<b>Overført fra i fjor</b>	<b>Årets tildelinger</b>	<b>Samlet tildeling</b>
0340 01	531 000	111 383 000	111 914 000
0340 02	0	395 000	395 000
<b>Sum</b>			<b>112 309 000</b>
<b>Inntektskrav</b>			
<b>Kapittel og post</b>	<b>Overført fra i fjor</b>	<b>Årets tildelinger</b>	<b>Samlet tildeling</b>
3340 01	0	-1 272 000	-1 272 000
3340 02	0	-395 000	-395 000
<b>Sum</b>			<b>-1 667 000</b>
<b>Sum netto tildeling 2015</b>			<b>110 642 000</b>

**Borg bispedømmeråd - Årsregnskap 2015**

**Note B Forklaring til brukte fullmakter og beregning av mulig overførbart beløp til neste**

Kapittel og post	Stikkord	Merutgift(-)/ mindre utgift	Utgiftsført av andre i hht avgitte belastningsfullmakter	Merutgift(-)/ mindreutgift etter avgitte belastningsfullmakter	Merinntekter iht merinntektsfullmakt	Omdisponering fra post 01 til 45 eller til post 01/21	Innsparinger	Sum grunnlag for overføring	Maks. overførbart beløp *	Mulig overførbart beløp beregnet av virksomheten
0340/3340 01	"kan overskrives" 1)	97 450		97 450	844 300	0		941 750	5 569 150	941 750
0340/3340 02		0		0	0	0		0		0
0340 75	"kan overføres" 2)	595 000		595 000	0	0		595 000	1 748 150	595 000

**Forklaring til bruk av budsjettfullmakter**

Borg bispedømmeråd mottok endelig tildeling for 2015 for post 01 (kap. 0340 og 3340) fra Kulturdepartementet i brev av 10.09.2015.

Borg bispedømmeråd mottok i brev fra Kirkerådet av 28.10.2015 fullmakt til å belaste statsbudsjettets kap. 0340 post 75 med kr 51.376.000,-.

1) Fullmakt til å overskrive driftsbevilgninger mot tilsvarende merinntekter, jf. Kulturdepartementets tildelingsbrev til Kirkerådet av 15.2.2015, vedlegg 3.

2) Inntil 5% av tildelingen fra post 75 kan overføres til påfølgende år, jf. brev fra Kirkerådet av 13.2.2015 "Tildelingsbrev statsbudsjettet 2015 - post 75".



## Borg bispedømmeråd - Oppstilling av artskontorrapporteringen, 31.12.2015

	Note	2015	2014
<b>Driftsinntekter rapportert til bevilgningsregnskapet</b>			
Innbetalinger fra gebyrer	1	0	0
Innbetalinger fra tilskudd og overføringer	1	1 074 061	839 500
Salgs- og leieinntekter	1	1 042 239	618 844
Andre inntekter	1	0	0
<i>Sum inntekter fra drift</i>		2 116 300	1 458 344
<b>Driftsutgifter rapportert til bevilgningsregnskapet</b>			
Utbetalinger til lønn	2	100 273 219	96 202 092
Andre utbetalinger til drift	3	11 335 328	11 201 716
<i>Sum utbetalinger til drift</i>		111 608 547	107 403 808
<b>Netto rapporterte driftsutgifter</b>		<b>109 492 247</b>	<b>105 945 463</b>
<b>Investerings- og finansinntekter rapportert til bevilgningsregnskapet</b>			
Innbetaling av finansinntekter	4	0	-55
<i>Sum investerings- og finansinntekter</i>		0	-55
<b>Investerings- og finansutgifter rapportert til bevilgningsregnskapet</b>			
Utbetaling til investeringer	5	208 004	0
Utbetaling til kjøp av aksjer	5,8B	0	0
Utbetaling av finansutgifter	4	0	0
<i>Sum investerings- og finansutgifter</i>		208 004	0
<b>Netto rapporterte investerings- og finansutgifter</b>		<b>208 004</b>	<b>55</b>
<b>Innkrevingsvirksomhet og andre overføringer til staten</b>			
Innbetaling av skatter, avgifter, gebyrer m,m,	6	0	0
<i>Sum innkrevingsvirksomhet og andre overføringer til staten</i>		0	0
<b>Tilskuddsforvaltning og andre overføringer fra staten</b>			
Utbetalinger av tilskudd til trosopplæring og andre kirkelige formål	7	50 781 642	48 420 891
<i>Sum tilskuddsforvaltning og andre overføringer fra staten</i>		50 781 642	48 420 891
<b>Inntekter og utgifter rapportert på felleskapitler</b>			
Gruppelivsforsikring konto 1985 (ref. kap. 5309, inntekt)		207 256	204 052
Arbeidsgiveravgift konto 1986 (ref. kap. 5700, inntekt)		12 475 135	11 815 257
Nettoføringsordning for merverdiavgift konto 1987 (ref. kap. 1633, utgift)		0	0
<i>Sum rapporterte utgifter på felleskapitler</i>		12 682 391	12 019 308
<b>Netto rapportert til bevilgningsregnskapet</b>		<b>147 799 501</b>	<b>142 347 101</b>
<b>Oversikt over mellomværende med statskassen</b>			
<b>Eiendeler og gjeld</b>		<b>2015</b>	<b>2014</b>
Fordring på ansatte		23 133	20 000
Kontantkasse		1 000	1 000
Bankkontoer med statlige midler utenfor Norges Bank		0	0
Skyldig skattetrekk		-4 715 040	-4 224 447
Skyldige offentlige avgifter		0	0
Negativ netto - lønn		644	3 499
Annen gjeld		-4 834	-24 000
<b>Sum mellomværende med statskassen</b>	8	<b>-4 695 096</b>	<b>-4 223 948</b>

**Note 1 Innbetalinger fra drift**

	31.12.2015	31.12.2014
<i>Innbetalinger fra gebyrer</i>		
Byggesaksgebyr	0	0
Tilsynsavgift elsikkerhet	0	0
Gebyrer / avgift omsetning produksjon sprengstoff første omsetningsledd	0	0
<b>Sum innbetalinger fra gebyrer</b>	<b>0</b>	<b>0</b>
<i>Innbetalinger fra tilskudd og overføringer</i>		
Tilskudd fra andre statlige virksomheter	761 000	810 500
Tilskudd fra kommunale og fylkeskommunale etater	153 750	29 000
Tilskudd fra organisasjoner og stiftelser	159 311	0
<b>Sum innbetalinger fra tilskudd og overføringer</b>	<b>1 074 061</b>	<b>839 500</b>
<i>Salgs- og leieinnbetalinger</i>		
Salgsinntekt varer, utenfor avgiftsområdet	30 786	29 773
Salgsinntekt tjenester, utenfor avgiftsområdet	986 653	565 071
Annen leieinntekt	24 800	24 000
<b>Sum salgs- og leieinnbetalinger</b>	<b>1 042 239</b>	<b>618 844</b>
<i>Andre innbetalinger</i>		
<b>Sum andre innbetalinger</b>	<b>0</b>	<b>0</b>
<b>Sum innbetalinger fra drift</b>	<b>2 116 300</b>	<b>1 458 344</b>

**Note 2 Utbetalinger til lønn**

	31.12.2015	31.12.2014
Lønn	90 302 674	86 426 938
Arbeidsgiveravgift	12 475 135	11 815 257
Pensjonsutgifter*	0	0
Sykepenger og andre refusjoner(-)	-4 344 839	-3 924 877
Andre ytelser	1 840 249	1 884 774
<b>Sum utbetalinger til lønn</b>	<b>100 273 219</b>	<b>96 202 092</b>
<i>* Denne linjen benyttes av virksomheter som innbetaler pensjonspremie til SPK.</i>		
<b>Antall årsverk:</b>	<b>149</b>	<b>150,4</b>
<i>Årsverk i hht. tilsendte nøkkeltall fra Kulturdepartementet.</i>		

**Note 3 Andre utbetalinger til drift**

	<b>31.12.2015</b>	<b>31.12.2014</b>
Husleie	1 420 894	1 407 343
Vedlikehold egne bygg og anlegg	0	0
Vedlikehold og ombygging av leide lokaler	4 294	0
Andre utgifter til drift av eiendom og lokaler	329 268	370 657
Reparasjon og vedlikehold av maskiner, utstyr mv.	0	1 290
Mindre utstyrsanskaffelser	173 323	157 010
Leie av maskiner, inventar og lignende	219 473	272 071
Kjøp av fremmede tjenester inkl. adm.hjelp proster	3 292 147	2 389 448
Reiser og diett	2 908 140	3 204 948
Øvrige driftsutgifter	2 987 789	3 398 950
<b>Sum andre utbetalinger til drift</b>	<b>11 335 328</b>	<b>11 201 716</b>

**Note 4 Finansinntekter og finansutgifter**

	<b>31.12.2015</b>	<b>31.12.2014</b>
<i>Innbetaling av finansinntekter</i>		
Renteinntekter	0	0
Valutagevinst	0	-55
Annen finansinntekt	0	0
<b>Sum innbetaling av finansinntekter</b>	<b>0</b>	<b>-55</b>

	<b>31.12.2015</b>	<b>31.12.2014</b>
<i>Utbetaling av finansutgifter</i>		
Renteutgifter	0	0
Valutatap	0	0
Annen finansutgift	0	0
<b>Sum utbetaling av finansutgifter</b>	<b>0</b>	<b>0</b>

**Note 5 Utbetaling til investeringer og kjøp av aksjer**

	31.12.2015	31.12.2014
<i>Utbetaling til investeringer</i>		
Immaterielle eiendeler og lignende	0	0
Tomter, bygninger og annen fast eiendom	0	0
Beredskapsanskaffelser	0	0
Infrastruktureiendeler	0	0
Maskiner og transportmidler	0	0
Driftsløsøre, inventar, verktøy og lignende	208 004	0
<b>Sum utbetalt til investeringer</b>	<b>208 004</b>	<b>0</b>

<i>Utbetaling til kjøp av aksjer</i>		
Kapitalinnskudd	0	0
Obligasjoner	0	0
Investeringer i aksjer og andeler	0	0
<b>Sum utbetalt til kjøp av aksjer</b>	<b>0</b>	<b>0</b>

**Note 6 Innkrevingsvirksomhet og andre overføringer til staten**

	31.12.2015	31.12.2014
<b>Sum innkrevingsvirksomhet og andre overføringer til staten</b>	<b>0</b>	<b>0</b>

**Note 7 Tilskuddsforvaltning og andre overføringer fra staten**

Kap.post 0340 75 Tilskudd til trosopplæring og andre kirkelige formål

	31.12.2015	31.12.2014
Tilskudd til menigheter og fellesråd	50 781 642	48 420 891
<b>Sum tilskuddsforvaltning og andre overføringer fra staten</b>	<b>50 781 642</b>	<b>48 420 891</b>

**Note 8 Sammenheng mellom avregning med statskassen og mellomværende med statskassen**

**Del A Forskjellen mellom avregning med statskassen og mellomværende med statskassen**

	31.12.2015	31.12.2015	Forskjell
	Spesifisering av <u>bokført</u> avregning med statskassen	Spesifisering av <u>rapportert</u> mellomværende med statskassen	
<b>Finansielle anleggsmidler</b>			
Investeringer i aksjer og andeler*	0	0	0
Obligasjoner	0		
<b>Sum</b>	<b>0</b>	<b>0</b>	<b>0</b>
<b>Omløpsmidler</b>			
Kundefordringer	180 883	0	180 883
Andre fordringer	23 133	23 133	0
Bankinnskudd, kontanter og lignende	1 000	1 000	0
<b>Sum</b>	<b>205 016</b>	<b>24 133</b>	<b>180 883</b>
<b>Langsiktig gjeld</b>			
Annen langsiktig gjeld	0	0	0
<b>Sum</b>	<b>0</b>	<b>0</b>	<b>0</b>
<b>Kortsiktig gjeld</b>			
Leverandørgjeld	0	0	0
Skyldig skattetrekk	-4 715 040	-4 715 040	0
Skyldige offentlige avgifter	0	0	0
Annen kortsiktig gjeld	-4 190	-4 190	0
<b>Sum</b>	<b>-4 719 230</b>	<b>-4 719 230</b>	<b>0</b>
<b>Sum</b>	<b>-4 514 214</b>	<b>-4 695 096</b>	<b>180 883</b>

\* Virksomheter som eier finansielle anleggsmidler i form av investeringer i aksjer og selskapsandeler fyller også ut note 8 B

**Del B Spesifisering av investeringer i aksjer og selskapsandeler**

	Ervervesdato	Antall aksjer	Eierandel	Stemmeandel	Årets resultat i selskapet	Balanseført egenkapital i selskapet	Balanseført verdi i regnskap*
<i>Aksjer</i>							
Selskap 1							
Selskap 2							
<b>Balanseført verdi 31.12.2015</b>							<b>0</b>

\* Investeringer i aksjer er bokført til anskaffelseskost. Balanseført verdi er den samme i både virksomhetens kontospesifikasjon og kapitalregnskapet.